

Varhaisiän musiikkikasvatuk- sen uudet tuulet

Gradian mallia kehittämässä

Jesi Blomgren

OPINNÄYTETYÖ

Marraskuu 2021

Musiikin ylempi tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin ylempi tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi (ylempi AMK)

BLOMGREN JESI

Varhaisiän musiikkikasvatuksen uudet tuulet
Gradian mallia kehittämässä

Opinnäytetyö 62 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2021

Oppilasmäärät varhaisiän musiikkikasvatuksessa Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian taiteen perusopetuksessa ovat merkittävästi vähentyneet viimeisten kymmenen vuoden aikana. Samaan aikaan tieto musiikkiharrastusten positiivisista vaikutuksista hyvinvointiin lisääntyy. Miten tieto muskaritoiminnan hyödyistä saavuttaisi perheet? Kuinka harrastusmotivaatiota ja muskaritoimintaan sitoutumista voitaisi parantaa?

Ensimmäinen huomio oli muskaritoiminnan käytännön järjestelyiden yksipuolisuus ja siitä johtuvat ongelmat toiminnan saavutettavuudessa. Perheiden monenlaiset elämäntilanteet ja arjen rakenteet johtavat siihen, että vain osalla perheistä on lähtökohtaisesti mahdollisuus sitoutua säännölliseen viikoittaiseen muskaritoimintaan. Tähän ongelmaan Gradialla on ryhdytty etsimään ratkaisua. Avainsana kehittämistoimille on monimuotoisuus, niin toiminnan sisältöjen kuin käytännön toimienkin suhteen.

Toinen huomio liittyi musiikkiharrastuksen hyvinvointivaikutusten tunnettuuden parantamiseen. Alle kouluikäisten lasten vanhemmat haluavat tarjota lapselle kehittäviä harrastuksia. Tutkimustulokset puoltavat musiikin positiivisia vaikutuksia oppimiseen, kielen kehitykseen ja sosiaalisten taitojen kehitykseen. Näistä teemoista tiedottamalla voitaisi ehkä lisätä kiinnostusta muskariharrastusta kohtaan ja kannustaa perheitä sitoutumaan toimintaan.

Työssä etsitään keinoja varhaisiän musiikkikasvatuksen oppilasmäärien kasvatamiseen ja oppilaspidon parantamiseen. Perheiden elämän muutoksiin on reagoitava. On selvitettävä, millä keinoin toiminnan järjestäjät voisivat parhaiten vastata perheiden harrastustarpeisiin. Toiminnan monimuotoisuus on ratkaisevassa asemassa Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen uutta visiota suunniteltaessa.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Music

JESI BLOMGREN
New Winds in Early Childhood Music Education
Developing the Gradia model

Bachelor's thesis 62 pages, appendices 3 pages
October 2021

The number of students in early childhood music education of the Jyväskylä Educational Consortium Gradia has decreased significantly over the past ten years. At the same time, knowledge about the positive effects of music hobbies on well-being is increasing. How could the information about the benefits of music play school reach families? How could the motivation and commitment to music play school be improved?

The research approach of this study is qualitative. The research data were collected through semi-structured expert interviews (3), and the data were analyzed by means of content analysis.

The main finding was the one-sidedness of the practical arrangements of the music play school activities in relation to the diversity of families, and the resulting accessibility problems. Another notable finding was that awareness of the well-being effects of early childhood music hobbies is currently low.

The main conclusion of the study is that increasing commitment requires diversification of early childhood education activities.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TEOREETTISTA TAUSTAA	9
2.1	Varhaisiän musiikkikasvatus taiteen perusopetuksessa	9
2.2	Muskaritoiminnan vaikutukset oppimiseen ja hyvinvointiin	11
2.2.1	Musikaalisuus	11
2.2.2	Motivaatio	13
2.2.3	Luovuus	15
2.2.4	Ryhmässä toimiminen	16
2.2.5	Oppiminen	19
2.3	Sitoutuminen toimintaan	21
2.4	Perheet ja harrastaminen	22
2.5	Kulttuurihyvinvointi	25
2.6	Opettajan rooli	26
2.7	Digitalisaation mahdollisuudet musiikinopetuksessa	28
2.8	Gradia ja Suomalainen musiikkikampus	30
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
3.1	Aineiston keruu	31
3.2	Aineiston analyysi	33
4	TUTKIMUSTULOKSET	34
4.1	Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka	34
4.2	Haastattelun tulokset	34
4.2.1	”Tavoitteet ovat se punainen lanka, jota seuraamme.”	34
4.2.2	Muskaritoiminnan kehittäminen	36
4.2.3	Yhteistyö perheiden kanssa	37
4.2.4	Koronavuosi pakotti keksimään uusia toimintatapoja	38
4.2.5	Muskaritoiminnan markkinointi	39
4.2.6	Perheiden sitoutumiseen vaikuttavat monet asiat	39
4.2.7	Palautteen saaminen on harvinaista	40
4.2.8	Muskari on lapsen ja aikuisen oma yhteinen hetki	41
4.2.9	Varhaisiän musiikkikasvattajan ammattia ei tunneta eikä arvosteta	41
4.2.10	Oman ammattitaidon ylläpitäminen ja yhteydet kollegoihin vaikuttavat työhyvinvointiin	42
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
5.1	Suuntaviivoja Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen kehittämiseksi	44
5.1.1	Opetussuunnitelma ja tavoitteet	45

5.1.2 Lasten musiikkikampus	46
5.1.3 Yhteistyö Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa	48
5.1.4 Markkinointi ja tiedotus	49
5.2 Perheet ja harrastaminen.....	50
5.3 Varhaisiän musiikinopettajan rooli	51
5.4 Digitaaliset sisällöt	52
5.5 Lopuksi.....	54
LÄHTEET	56
LIITTEET.....	60
Liite 1. Kysymykset haastateltaville	60
Liite 2. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2018.....	62

1 JOHDANTO

Suomi on kansainvälisesti tunnettu edelläkävijämaa musiikin varhaiskasvatuksen kehittäjänä Saksan ja Itävallan ohessa. Suomessa varhaisiän musiikkikasvattajilla on korkeakoulututkinto. Opetuksen pedagoginen laatu, sekä materiaalit ovat korkeatasoisia. Suomessa on perinteisesti tarjottu valtion tukemaa taide- ja kulttuurikasvatusta, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten luovia taitoja, kulttuurista osaamista sekä yksilöllistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä tukea laajempia terveyteen vaikuttavia tekijöitä, kuten koulutustasoa (Fancourt & Finn 2019, 14–15). Maisa Krokfors (s.1938) on eräs musiikin varhaiskasvatustoiminnan edelläkävijöistä Suomessa. Hän on monipuolisesti kehittänyt musiikkileikkikoulutoiminnan käytänteitä, sekä julkaissut runsaasti pedagogista materiaalia. Osana hänen elämäntyötään on myös panos alan järjestötoiminnan syntymisessä. (Suomalaisen kirjallisuuden seura) Tämän päivän tunnetuin varhaisiän musiikkipedagogi Suomessa on Soili Perkiö (s.1958), jonka mittavaan uraan kuuluu olennaisena osanaan myös laaja lastenmusiikin sävellystyö (Suomalaisen kirjallisuuden seura). Yhdistyskentällä musiikin varhaiskasvatuksen alalla toimivia yhdistyksiä ovat Varhaisiän musiikkikasvattajat ry, sekä Orff-pedagogiikkaan erikoistunut JaSeSoi ry, jotka molemmat tarjoavat koulutusta ja osallistuvat alan julkiseen keskusteluun, sekä edunvalvontaan.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen vahvasta suomalaisesta perinteestä huolimatta alan nykytila on joiltain osin huolestuttava. Toiminnan rakenteet ovat pysyneet samanlaisina vuosikymmenet, ja monissa paikoin muskaritoimintaan osallistuvien perheiden määrä on laskenut. Varhaisiän musiikkikasvatuksen sisällöt kehittyvät monipuolisen, aktiivisen ja ammattitaitoisen toimijakentän ansiosta. Sen sijaan muskaritoiminnan muovautuvuus erilaisiin tarpeisiin ei ole kehittynyt samaan tahtiin perheiden monimuotoistumisen kanssa.

Tämä tutkimus virittyy sen ristiriidan ympärille, että samaan aikaan kun musiikin hyvinvointivaikutuksia koskeva tieteellinen tieto lisääntyy, suomalainen musiikkileikkikoulutoiminta uudistuu hitaasti, eikä vastaa monimuotoistuneen perhe-elämän vaatimuksiin. Musiikkileikkikoulutoimintaan osallistuvien lasten määrä ainakin paikoin jopa vähenee, kuten Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiassa,

jonka toiminnan kehittämiseen tämä opinnäytetyö kohdentuu. Tämä tutkimus paikantuu erityisesti sen kysymyksen tarkastelemiseen, millä tavoin varhaisiän musiikkikasvatukseen osallistuvien sitoutumista toiminnan jatkumiseen voisi vahvistaa.

Musiikin hyvinvointivaikutuksia on tutkittu 2000-luvulla paljon ja tieto niistä lisääntyy koko ajan. Olen tähän työhön kerännyt tutkimustietoa pienten lasten ryhmämuotoisen tavoitteellisesti järjestetyn musiikkiharrastuksen vaikutuksista yleiseen kasvuun ja kehitykseen. World Health Organization (WHO) julkaisi raportin kulttuurin hyvinvointivaikutuksista vuonna 2019 (Fancourt & Finn 2019). Se on tähän mennessä laajin taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista tehty kartoitus, joka kattaa noin 900 tutkimusjulkaisua, joista 200 on katsausartikkeliä kattaen yli 3 000 yksittäistä tutkimusta. Pienten lasten kohdalla tutkimuksissa nousevat esille musiikkiharrastuksen monenlaiset myönteiset vaikutukset oppimiseen ja kielen kehitykseen, sekä yhdessä aikuisen kanssa harrastaessa vuorovaikutussuhteen syveneminen ja vahvistuminen. (Fancourt & Finn 2019, 12–15)

Opinnäytetyöni taustalla on halu ja pyrkimys kehittää varhaisiän musiikkikasvatustoimintaa monimuotoisempaan suuntaan niin, että yhä useammat perheet rohkaistuisivat mukaan toimintaan ja löytäisivät musiikista itselleen iloa tuovan ja kehittävän harrastuksen. On huomattu, että musiikkiharrastuksen hyvinvointivaikutukset tulevat parhaiten esille, kun harrastus on pitkäjänteistä. Ihminen, joka harrastaa taidetta tavalla tai toisella yli 100 tuntia vuodessa, voi tutkimusten mukaan psyykkisesti paremmin, kuin ne, joilla ei ole taidekokemuksia, tai niitä on alle 100 tuntia vuodessa. (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020, 18.) Pienten lasten kehittyvät aivot ovat erityisen vastaanottavaiset musiikkiharrastuksesta syntyville edullisille vaikutuksille (Ahonen 2004, 32–34). Habibi ym. (2018, 73) puolestaan havaitsivat, että musiikkiharjoittelu saa aikaan muutoksia lasten aivoissa ja käyttäytymisessä, eivätkä nämä muutokset johdu jo ennalta olemassa olevista biologisista ominaisuuksista.

Silti musiikkileikkikoulutoiminnan suosio tuntuu vähentyneen ja ryhmäkoot ovat pienentyneet. Mitkä asiat vaikuttavat perheiden harrastamismotivaatioon ja si-

toutumiseen toimintaan? Miten toimintaan sitoutumista voitaisi vahvistaa? Monen perheen elävät tilanteessa, jossa sitoutuminen säännölliseen viikoittaiseen toimintaan on hankalaa tai mahdotonta. Millä keinoin myös nämä perheet pääsivät osallisiksi varhaisiän musiikkikasvatustoimintaa, miten saavutettavuutta voitaisi parantaa?

Työpaikassani Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiassa on meneillään taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman tarkistustyö, sekä uudenlaisten toimintamallien kehittäminen varhaisiän musiikkikasvatuksen järjestämiseksi Suomalaisella musiikkikampuksella. Oman työni vastualueet liittyvät näihin molempiin kokonaisuuksiin. Työskentelen yhteistyössä oppilaitoksen koulutuspäällikön ja koulutussuunnittelijoiden kanssa. Opinnäytetyöni tarkoitus on toimia yhtenä kehittämistyökaluna, eli auttaa uudistamaan visiota toiminnasta asiantuntija-haastattelujen ja tutkimustiedon pohjalta, yhdistettynä luovaan ideointiin, oppilaitoksen strategiaan ja käytettävissä oleviin resursseihin.

2 TEOREETTISTA TAUSTAA

2.1 Varhaisiän musiikkikasvatus taiteen perusopetuksessa

Lehtori Kaarina Marjasen (2011) mukaan tavoitteellinen musiikkikasvatus on pitkäjänteistä, prosessimaisesti tasolta toiselle etenevää toimintaa, joka edistää oppimaan oppimista ja kasvattaa oppilaan uskoa omiin kykyihinsä (Marjanen 2011, 386, 388). Vaikka toiminnan musiikilliset tavoitteet ohjaavat kokonaisuutta, on varhaisiän musiikkikasvatuksessa kuitenkin aina enemmän kyse lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemisesta kuin vaikkapa korkeatasoisen taiteen tekemisestä (Varhaisiän musiikkikasvattajat ry).

Taiteen perusopetuksen laajan sekä yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin on varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta kirjattu:

Varhaisiän musiikkikasvatuksen järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä. Musiikkikasvatusta tarjoava koulutuksen järjestäjä kuvaa opetussuunnitelmassaan varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja laajuuden. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on lapsen luovuuden, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen. Myönteiset musiikilliset elämykset muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmille musiikkiopinnoille. Leikinomaisella toiminnalla edistetään lapsen ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia. Kokemuksia ja elämyksiä vahvistetaan ottamalla toiminnassa huomioon oppimisen moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet. Varhaisiän musiikkikasvatukseen voi sisältyä instrumenttiopintoihin valmentavaa opetusta. (Opetushallitus 2017.)

Lapsi on luonnostaan altis musiikille. Ammattitaitoinen varhaisiän musiikkikasvatustoiminta tukee lapsen kokonais- ja musiikillista kehitystä. (Marjanen 2011, 387.) Musiikillista kehitystä ei tosin voi erottaa pelkästään omaksi osa-alueekseen, vaan se on osa elinikäistä prosessia, jonka kautta ihminen omaksuu ympäröivän kulttuurin (enkulturaatio). Erilaisten havainnoitiin, omiin kokeiluihin liittyvien ja lopulta sisäistämiseen johtavien prosessien kautta lapsi omaksuu musiikkikulttuuriin liittyvät yleiset oletukset ja rakenteet, jotka ovat muovautuneet yhteisössä vähitellen jopa vuosisatojen kuluessa. (Fredrikson 2011, 132–133.) Sosiokulttuurisen tarkastelutavan mukaan enkulturaatio määrää ennalta sen

suunnan, johon lapsen musiikillinen kehitys tulee johtamaan (Ahonen 2004, 52, 59).

Musiikkileikkikoulutoiminta rakennetaan musiikillisten työtapojen avulla, joita ovat laulaminen, soittaminen, kuuntelu, musiikkiliikunta, sekä integrointi muihin taideaineisiin. Toimintaa ohjaavat tavoitteet, lasten ikä- ja kehitystaso, ryhmän koko ja ryhmädynamiikka, sekä parhaillaan käsittelyssä oleva teema. Toimintaa suunnitellessaan opettaja huomioi tietoisesti lasten tarpeet ja valmiudet eri ikäkausina, hänellä on ymmärrys kehityksen pääpiirteistä. Toimintaa käytännössä toteuttaessa opettaja yhdistelee emotionaalisia ja kognitiivisia toimintoja, sekä liikettä valiten sopivat menetelmät suhteessa tavoitteisiin. (Marjanen 2011, 337–388.)

Opettaja on myös ryhmätoiminnan ohjaamisen ammattilainen ja osaa ottaa huomioon erilaiset ryhmän kehittymisen vaiheet sekä ryhmän toimintaan liittyvät erityispiirteet. Alle kolmevuotiaiden lasten ryhmissä mukana on myös lapsen oma aikuinen, mikä on myös otettava huomioon toiminnan suunnittelussa ja tavoitteissa. (Marjanen 2011, 387–388.) Opettaja toimii ryhmäprosessin ohjaajana. Hänen tehtävänä on luoda turvallinen ilmapiiri ja havaita ryhmässä pinnan alla tapahtuvia asioita. Opettaja voi omalla esimerkillään säädellä ryhmän käyttäytymistä ja auttaa jäseniä ratkomaan syntyviä erimielisyyksiä. (Salovaara & Honkonen 2000, 50–51.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteista musiikillinen tavoite voidaan nähdä kaiken ytimenä, jonka ympärille muut tavoitealueet asetellaan tukemaan musiikillisen tavoitteen toteutumista: samaa asiaa lähestytään eri suunnista kokonaisvaltaisesti. Muita tavoitealueita ovat kognitiivinen alue, sosioemotionaalinen alue, psykomotorinen alue, sekä esteettinen alue. Laajemmat tavoitteet pilkotaan pienemmiksi portaiksi, osatavoitteiksi. Tavoitteet asetetaan ryhmäkohtaisesti ottaen huomioon ryhmän eri yksilöiden muodostama summa. Opettaja arvioi tavoitteiden toteutumista ja tekee tarvittaessa muutoksia tavoitteisiin ja toimintaan ryhmän kehitykseen reagoiden (Marjanen 2011, 389–391)

Systemaattisesti suunnitellut tuokiot muodostavat tavoitteellisen toiminnan rungon. Opettajan tekemä kausisuunnitelma sisältää päätavoitteet, sekä niitä kohti

johdattavat osatavoitteet esimerkiksi yhden lukukauden ajalle. Näin toimimalla yksittäiset tuokiot sidotaan portaittain eteneväksi kokonaisuudeksi. Opettajan on hyvä osata tarttua myös lasten spontaaneihin reaktioihin ja ideoihin ja täydentää niillä omia toimiaan. (Marjanen 2011, 389.)

2.2 Muskaritoiminnan vaikutukset oppimiseen ja hyvinvointiin

Professori Minna Huotilaisen (2019) mukaan kielen ja musiikin ilmaisukeinoissa on paljon samaa. Monet ihmiset kuitenkin ajattelevat, että musiikilla pystytään ilmaisemaan asioita, joihin sanat eivät pysty. Lahjakkuusmyytti elää sitkeästi musiikin oppimisen yhteydessä, vaikka sitä ei aivotutkimusten valossa mitenkään pystytä selittämään. Sen sijaan harjoittelulla, motivaatiolla ja kasvuympäristöllä on merkitystä siihen, millaiseksi lapsen musiikkisuhde ja musiikilliset valmiudet kehittyvät. (Huotilainen 2019, 225–226.)

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana on tehty runsaasti monialaista tutkimusta musiikkiharrastuksen hyödyistä pienten lasten kehitykselle. On koettu myös tarvetta lisätä tietoa lasten musiikillisesta kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Nykypäivänä lasten elämä ja olosuhteet muuttuvat nopeasti ja perheet ovat monimuotoisempia. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että laadukkaat varhaislapsuuden kokemukset musiikin parissa voivat parantaa lasten elämänmahdollisuuksia. (Young 2016, 9, 12–13.)

2.2.1 Musikaalisuus

Dosentti Kari Ahosen (2004) mukaan musikaalisuuden on pitkään ajateltu olevan synnynnäinen peritty ominaisuus. Tätä on perusteltu esimerkiksi huomioilla muusikoiden sukupuilla: usein huippumuusikon tai säveltäjän suvusta löytyy muitakin musiikin ammattilaisia. Tällöin on kuitenkin jätetty huomiotta ympäristön vaikutus kehitykseen. Monet historian suuret säveltäjät kasvoivat musikaalisuutta vahvasti stimuloivassa ympäristössä, jossa musiikki kuului olennaisena osana elämään. Näin ollen on lähes mahdotonta erottaa ympäristön, harjoittelun ja perimän vaikutusta toisistaan. (Ahonen 2004, 31.)

Vastauksia kysymyksiin musikaalisuuden kehityksestä ovat tuoneet kaksostutkimukset, sekä nopeasti viime vuosikymmeninä kehittynyt geeni- ja aivotutkimus. Kaksostutkimukset ovat antaneet suuntaa ajattelulle, jonka mukaan perinnölliset tekijät kyllä muokkaavat musiikkikykyä, mutta huomattavasti suurempi vaikutus on ympäristötekijöillä ja harjoittelulla. Harjoittelua ja ympäristövaikutuksia korostavan kannan tueksi on jo olemassa runsaasti tutkittua tietoa siitä, miten harjoittelu vaikuttaa sekä ihmisen fyysisiin, että henkisiin ominaisuuksiin - harjoittelu muokkaa soittajan elimistöä. Tietty soittoasento tai -tekniikka kehittää erilaisia ominaisuuksia kuten hengitystekniikka tai käden liikkuvuus (Ahonen 2004, 32–33).

Aivotutkimus on paljastanut selviä eroja aivojen rakenteissa muusikoilla ja ei-muusikoilla. Muusikoilla aivopuoliskot yhdistävä aivokurkiainen, sekä kuuloinformaatiota käsittelevä aivojen alue vasemmassa ohimolohkossa ovat muita kehittyneempiä. Tutkimuksissa esimerkiksi muutokset aivojen aktivaatiossa tai herkkyys sormien tuntoaistimuksille näyttävät kehittyvät voimakkaimmin, jos harjoittelu on aloitettu ennen kahdeksatoista ikävuotta. Tämä selittyy sillä, että aivojen muovautuvuus on suurimmillaan kehittyvissä aivoissa ja perustelee kannan, jonka mukaan riittävän aikaisin aloitettu harjoittelu on tärkeää hyvien oppimistulosten saavuttamiseksi. (Ahonen 2004, 33–34.) Samoin varhaisiän musiikkiharjoittelun on havaittu parantavan ihmisen myöhäisiän kognitiivisia kykyjä, muun muassa kielen ja avaruudellisen hahmottamisen osalta (Strong & Mast 2018, 367).

Varhaislapsuuden musiikilliseen kehitykseen vaikuttavat professori Gravenin ja professori Brownin (2008) voimakkaimmin vanhemmat ja kotiympäristö. Tämä stimulaatio alkaa jo ennen syntymää, noin 6. raskauskuukaudelta alkaen, kun sikiön korvat ovat kehittyneet toimintakykyisiksi. Ajanjakso 25 raskausviikosta 5–6 kuukauden ikään on kriittisin kuulojärjestelmän neurosensorisen osan kehitykselle. Toisin kuin näköjärjestelmä, kuulojärjestelmä vaatii ulkoista kuulostimulaatiota. Tämän on sisällettävä puhetta, musiikkia ja merkityksellisiä ääniä ympäristöstä. (Graven & Browne 2008, 187.) Kotiympäristön vaikutus lapsen musiikilliseen kiinnostukseen voi kuitenkin tulla ilmi vasta vuosien kuluttua, eikä

heti varhaislapsuudessa. Ihmisäänellä ja vanhempien laulamisella on suuri merkitys lapsen musiikillisten taitojen kehittämisessä. Lapsen kanssa laulaminen on tapa kannustaa lasta musiikin pariin ja vanhempien positiivinen suhtautuminen musiikkiin kantaa vielä kouluikässäkkin. Vanhempien lisäksi isompien sisarusten esimerkillä on suuri vaikutus lasten mieltymyksiin. Pienempi lapsi voi seurata sivusta isomman lapsen musiikkiharrastusta ja omaksua näin jo valmiiksi ohjelmistoa ja asenteita. (Ahonen 2004, 143–146.)

2.2.2 Motivaatio

Motivaatio käsitteenä yhdistelee erilaisia tekijöitä ja ominaisuuksia, jotka liittyvät sekä yksilön persoonaan, että ympäristöön ja tilanteeseen. Motivaatio on ihmisen aktiivista ja tavoitteeseen suuntautuvaa käytöstä. (Ahonen 2004, 155.) Satu Laitinen (2021) on väitöskirjassaan keskittynyt alle kouluikäisten lasten motivaation tutkimiseen. Lasten motivaation kehityksessä erityisesti perheen ja vanhempien esimerkillä ja mielipiteillä on suuri merkitys. Pieni lapsi tekee jatkuvasti havaintoja ympäristön suhtautumisesta erilaisiin asioihin ja peilaa omaa tekemistään suhteessa muihin. Lapsen motivaatioon vaikuttavat myös lapsen aikaisemmat kokemukset vastaavista tilanteista. Motivaatio virittää toimijan tiettyyn tilaan, joka syvimmillään ilmenee flow-tilan kaltaisena lumona. (Laitinen 2021, 15–18.)

Lauri Järvillehto (2012) tuo erityisenä motivaatioon liittyvänä ilmiönä esiin psykologi Mihail Csikszentmihalyin (1990) tunnetuksi tekemän flow-kokemuksen sellaisissa tilanteissa, jolloin tiedostamattomat ajatusprosessit pääsevät virtaamaan esteettä ja syntyy optimaalinen suoritus. Ihmisen toiminta ja tehtävän vaatimustaso ovat tasapainossa, usein oman mukavuustason ääriarvoja koetellen. Flown aikana vallitsee täydellinen keskittyminen käsillä olevaan asiaan jopa siinä määrin, että tietoisuus omasta itsestä ja ajan kulusta katoaa. Flow-tilan saavuttamisen kannalta keskeisintä on keskittyä siihen, mitä on tekemässä, sekä tehtävän ja taitotason tasapaino. (Järvillehto 2012, 115–122.)

Motivaatioon vaikuttavat tekijät voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin. Sisäisessä motivaatiossa oppilaan oma kiinnostuneisuus ohjaa oppimista ja se johtaa oppimisessa sinnikkyytteen ja laadukkaaseen oppimiseen. (Karjalainen, Linderoos, Matero & Simola 2020, 104.) Ympäristöstä tulevia motivaation liittyviä tekijöitä ovat paikka ja aika, sosiaaliset vaatimukset, kulttuurit, perhe ja ystävät, sekä työ- ja opiskelupaikka. Musiikkiharrastuksessa ulkoinen tekijä voi olla esimerkiksi lähestyvä kurssitutkinto. (Ahonen 2004, 155–156.) Ulkoista motivaatiota ei pidetä oppimisen kannalta yhtä toivottavana. Kaikki oppiminen ei kuitenkaan voi perustua sisäiseen motivaatioon. (Byman 2000, 31–32.) Joskus myös ulkoinen motivaatio saattaa muuttua sisäiseksi, kun huomataan opitusta taidosta olevan hyötyä jossain itselle mieluisassa yhteydessä (Karjalainen, Linderoos, Matero & Simola 2020, 104).

Tunteet vaikuttavat motivaatioon. Lapset suhtautuvat uusiin tilanteisiin omalle persoonalleen ominaisella tavalla, mutta motivaatio syntyy siitä, millainen tunnereaktio toiminnasta seuraa: onnistumisen ilo vai pettymys epäonnistumisesta ja pelko. (Laitinen 2021, 18.) Yksilön vahva minäpystyvyys-käsitys, eli arvio omista kyvyistään suoriutua tietystä tehtävästä, on osaltaan luomassa motivaatiota ja halua tarttua tehtävään tilanteessa, jossa muita houkutteleviakin vaihtoehtoja olisi tarjolla. Muita mahdollisia ihmisestä itsestään lähtöisin olevia motivaation vahvistajia tai heikentäjiä voivat olla ajatukset ihanneminästä, sekä itsetunto. (Ahonen 2004, 156–157.)

Motivaatio on aina tilannekohtaista. Sama lapsi, joka vapaa-ajalla harrastaa innokkaasti ja keskittyneesti jotain itselleen mielekästä, saattaa koulussa tulla leimatuksi laiskaksi, vaikka todellisuudessa on kyse motivaatiossa. Keskeinen ongelma opetustyössä on se, miten opetussuunnitelman tavoitteet siirretään myös oppilaan henkilökohtaisiksi tavoitteiksi. (Laitinen 2021, 18–19; Byman 2000, 32.)

Lapsen motivoitunut toiminta edellyttää vuorovaikutusta tilanteen kanssa. Lapsen tarpeet ja tavoitteet synnyttävät toimintaa, johon erilaisissa tilanteissa vaikuttavat ympäristön positiiviset sekä negatiiviset voimat. Tämä vuorovaikutus synnyttää toimintaa ja valintoja, mikä johtaa jonkinlaiseen lopputulokseen. Toi-

minnasta seuraa itsearviointia ja ulkoista arviointia, mahdollinen palkkio ja näiden pohjalta uusia tarpeita ja tavoitteita. (Laitinen 2021, 20.) Motivaatiota voidaan vahvistaa erilaisin keinoin. Oppilaalla tulee olla mahdollisuus itse vaikuttaa oppimiseen liittyviin asioihin. Autonomian tuntu pienissäkin määrin vahvistaa sisäistä motivaatiota ja positiivinen palaute kannustaa eteenpäin. Oppimisympäristön tulisi olla epämuodollinen, luovuuteen kannustava. (Byman 2000, 30–31.)

Motivaation merkitys kaikessa oppimisessa on kiistaton. Musiikin alallakin erilaiset eksperttitutkimukset ovat korostaneet motivaatiota keskeisenä tekijänä taituruuden kehittämisessä. Motivoitunut oppilas suuntaa tarkkaavaisuutensa intensiivisesti kiinnostuksen kohteeseen, pystyy työskentelemään pitkäjänteisesti ja sitkeästi, sekä uskaltaa tarttua vaativiinkin haasteisiin. (Ahonen 2004, 154.)

2.2.3 Luovuus

Professori Kari Uusikylä (2000) toteaa, että luovuus on arvokas inhimillinen ominaisuus, jonka jokainen voi itsestään löytää. Luovuuden kehitystä edistävät tai estävät kasvatus, opetus ja elämäkokemukset. (Uusikylä 2000, 53.)

Luovuutta on tutkittu 1950-luvulta lähtien. Kimmokkeena tutkimukselle olivat ennusteet siitä, miten koneiden tekemä rutiinityö tulee yleistymään ja luovan ajattelun merkitys korostumaan tulevaisuudessa. Kuten Kari Uusikylä (2000) toteaa, koko luovuuden mittaaminen testeillä on mahdotonta, sillä se ilmenee usein tuloksina, joita ihminen saa aikaan. Luovuus on ihmisen mahdollisuus toteuttaa itseään ja se liittyy usein johonkin tiettyyn erityisalaan. Uusikylä esittelee Gardnerin (1999) moniälykkyysteorian, joka jaottelee luovuuden seitsemään eri osa-alueeseen: loogis-matemaattinen, kielellinen, spatiaalinen (avaruudellinen hahmotuskyky), musiikillinen, kehollis-kinesteettinen (psykomotorinen), interpersonallinen (sosiaalinen intelligenssi) ja intrapersonallinen (kyky ymmärtää tunteita) Luovuuden osa-alueet voidaan määritellä toisistaan riippumatta, eikä korkea luovuuden taso yhdellä alueella välttämättä korreloi muihin alueisiin. Luovuuteen, kuten motivaatioonkin, vaikuttavat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Sisäisistä tekijöistä persoonallisuus, motivaatio ja ajattelutyyli ovat osaltaan

synnyttämässä luovuutta yhdessä neurobiologisten tekijöiden kanssa, joista tietoa on toistaiseksi saatavilla vain vähän. Ulkoisiin tekijöihin voidaan lukea tietovarasto, joka karttuu ajan kuluessa, sekä konteksti: tiedonhankinta eri tavoin ja yhteydet toisiin ihmisiin ja kollegoihin. (Uusikylä 2000, 42–45.)

Luova persoona on omaperäinen, energinen, intuitiivinen, ja riippumaton riskinottaja, eikä pelkää epävarmuutta. Usein luovaan persoonallisuuteen kuuluu myös joustavuus, kun taas jäykkyys persoonassa estää luovuuden esiin pääsyn. Tietyt ominaisuudet edistävät siis luovuuden kehitystä. Luova prosessi vaatii rohkeutta ja riippumattomuutta, koska siihen liittyy aina epäonnistumisen riski. Yhtä lailla luovuuteen kuuluu leikinomainen asenne, antautuminen mielikuvituksen vietäväksi. Luova prosessi on hidas prosessi, jonka eri vaiheissa ideat syntyvät, hautuvat, pulpahtavat taas pintaan kehittyneinä ja päätyvät vielä ihmisen oman kriittisen tarkastelun kohteeksi. Harrastuksenomaisessa arjen luovuudessa ei välttämättä tarvitse kiinnittää huomiota prosessin eri osiin, vaan tärkeämpää on luovan toiminnan tuoma ilo. (Uusikylä 2000, 45–47, 49.)

Luova ympäristö on turvallinen ja antaa tilaa jokaiselle toteuttaa itseään vapaasti. Arvostelu, kilpailu, tiukat rajat ja vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa kiihdyttävät luovuuden, kun taas vapaus olla oma itsensä, riittävä kannustus ja hyväksyntä ruokkivat sitä. Opettaja, joka tukee luovuuden kehitystä, antaa palautetta monipuolisesti ja rakentavasti, kannustaa positiivisin keinoin, sekä opettaa itsearviontia. Palkkiot yleensä vähentävät luovuutta ja sisäistä motivaatiota, kun taas hyväksyvä hymy ja rohkaisu lisäävät sitä. (Uusikylä 2000, 49–51.)

2.2.4 Ryhmässä toimiminen

Yhteisöpedagogi Reija Salovaara ja työnohjaaja Tiina Honkonen (2000) antavat ohjeita hyvän luokkahengen rakentamiseen. Kaikissa sosiaalisissa ryhmissä on havaittavissa yhteisiä piirteitä ja ryhmäytymisprosessi tapahtuu samankaltaisten vaiheiden kautta. Ryhmän jäsenten väliset suhteet, kiinnostukset ja tunteet synnyttävät voiman, jota kutsutaan ryhmädynamiikaksi. Ryhmä on aina enemmän kuin sen jäsenten summa ja kaikki ryhmät ovat erilaisia. Hyvin toimiva ryhmän

kehittyminen vaatii aikaa, tutustumista ja luottamusta. (Salovaara & Honkonen 2000, 43–44.)

Minkä tahansa ryhmän toiminnan voi jakaa kahteen rinnakkaiseen prosessiin: tehtävä- ja tunneprosessiin. Ryhmällä on yleensä jokin ulkoapäin määritelty perustehtävä, joka tarkentuu ryhmän sisältä päin. Ryhmähengen kehittyminen on tunneprosessi, joka on käynnissä ryhmän tavoitteellisen toiminnan rinnalla. Opettajajohtoisessa toiminnassa on tärkeää, että opettajalla on selkeä käsitys ryhmän perustehtävästä, joka muodostaa pohjan kaikelle tekemiselle. Perustehtävän hahmottuminen vahvistaa ryhmän toimintakulttuuria, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta. Opettajan tulee varmistaa, että ryhmä toimii perustehtävänsä mukaisesti. Ryhmässä ilmeneviä vastakkaisia ilmiöitä ovat ryhmän kiinteys, sekä ryhmäpaine. Ryhmän kiinteys ilmenee ryhmän jäsenten tuntemana yhteenkuuluvuutena, kun ryhmäpaine taas aiheuttaa ryhmän jäsenten mukautumista toisiinsa kielteisellä ja yksilöä rajoittavalla tavalla. (Salovaara & Honkonen 2000, 44, 126–127.)

Ryhmässä toimiessaan lapset harjoittelevat erilaisia vuorovaikutustaitoja. Vertaissuhteeksi voidaan kutsua vuorovaikutussuhdetta sellaisessa ryhmässä, jossa lapset ovat sosiaalisessa, emotionaalisisessa ja kognitiivisessa kehityksessä suurin piirtein samalla tasolla. Näitä vuorovaikutustaitoja voidaan kutsua arkikielessä kaveritaidoiksi, jotka voidaan jakaa neljään osa-alueeseen. Ryhmässä toimimisen taidot käsittävät ymmärrystä siitä, millainen viestintä sopii tilanteeseen ja kykyä noudattaa yhteisiä sääntöjä sekä sitoutua ryhmän toimintaan. Toisten huomioon ottamisen taitoihin kuuluu kompromissien tekeminen, loukkaamisen välttäminen ja muiden yleinen huomioiminen. Vuorovaikutukseen liittymisen taidot rohkaisevat tutustumaan muihin ja liittymään leikkiin. Vuorovaikutuksen ylläpitämisen ja vertaisten tukemisen taidot auttavat hallitsemaan konflikteja ja tukemaan toisia, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta. (Laaksonen & Repo 2017, 5–7.)

Kaveritaitojen harjoittelu ja oppiminen voi tapahtua arkipäiväisissä tilanteissa, kuitenkin ohjatusti aikuisen avulla. Tavoitteena on tukea lasten yksilöllistä kehitystä. Ryhmässä harjoitellaan ottamaan toiset huomioon, pyritään luomaan yhteisiä onnistumisen ja oppimisen riemun kokemuksia. Kaveritaitojen harjoittelu

tukee myös kiusaamisen ennaltaehkäisemistä. Ryhmän jokaisen lapsen tulee saada osallistua harjoitteluun, aikuisen tehtävä on tukea jokaista lasten omien tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tilaa keksiä, pohtia ja osallistua, oma-aloitteisuutta voi tukea kaveritaitojen vahvistuessa vähitellen. (Laaksonen & Repo 2017, 38.) Taiteellisessa toiminnassa vuorovaikutus on usein kehollista, mistä syystä ryhmän turvalliseen ilmapiiriin on kiinnitettävä erityistä huomiota (Kivijärvi & Sutela 2021, 10).

Vertaisryhmissä vuorovaikutus on vaativampaa kuin vaikkapa perheenjäsenten kanssa. Vertaisryhmässä voi tulla torjutuksi, kun taas perhesuhteet pysyvät, vaikka toista kohtaan joskus käyttäytyy huonosti. Tasavertaisissa suhteissa kuitenkin opitaan monia sellaisia taitoja, joita perheessä ei ehkä tule vastaan, kuten jakaminen, omien tunteiden hallinta ja konfliktien setviminen. (Salovaara & Honkonen 2000, 52–53.)

Lapset ovat jo syntyessään kiinnostuneita muista ihmisistä, ihminen on sosiaalinen olento. Lapsi tulkitsee ympärillään olevia ihmisiä suhteessa itseensä ja toisiinsa. Jo alle kouluikäisten lasten välisissä vertaissuhteissa on silti usein erilaisia haasteita: torjuminen, yksinäisyys, vetäytyvyys, kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen. Ongelmat kasautuvat helposti samoille lapsille ja voivat vaikuttaa kehityksen muihin osa-alueisiin. Näihin ongelmiin aikuisen tulee aina puuttua ja tukea myönteistä vuorovaikutusta ryhmässä. Lapsen on voitava tuntea itsensä pidetyksi, kuuluvansa ryhmään ja saada mahdollisuuksia kehittyä sosiaalisissa taidoissa. (Laaksonen & Repo 2017, 11.)

Joukkueurheilua tutkittaessa on havaittu ryhmässä tapahtuvan paljon intuitiivista ennakkointia toisten ryhmän jäsenten toimintaan. Ryhmän toimiessa ja harjoitellessa yhdessä, muodostuu yhteisiä ajatusmalleja ja toimintaprosesseja. Näistä syntyvät tulokset tuotetaan yhdessä ja voidaan näin saavuttaa niin sanottu ryhmäflow. (Järvilehto 2012, 168, 169) Ryhmä voi vahvistaa oppimismotivaatiota, kun kaikki yhdessä ponnistelevat saavuttaakseen yhteisen päämäärän (Salovaara & Honkonen 2000, 108).

Tutkimuksissa on havaittu musiikin vaikuttavan positiivisesti ryhmän sosiaali- seen koheesioon ja lisäävän prososiaalista, muita hyödyttävää käytöstä (Fancourt & Finn 2019, 9–10). Pearcen, Launayn ja Dunbarin (2015, 1) tutkimus antaa viitteitä laulamisen jäänmurtamisvaikutuksesta (*ice-breaker effect*). Tutkimuksessa toisilleen tuntemattomien ihmisten yhteenkuuluvuuden tunne kasvoi nopeammin aikuisten lauluryhmässä suhteessa verrokkiryhmiin. Tämä tukee teoriaa, jonka mukaan musiikilla (ja taiteilla yleisemmin) on ollut ihmislajin kehityksessä evolutionaarinen rooli: musiikin keskeinen funktio sen kehityksen ja leviämisen aikana ihmispopulaatioiden keskuudessa oli sen kyky luoda ja vahvistaa sosiaalisia siteitä vuorovaikutuksessa olevien ryhmän jäsenten kesken. (Tarr, Launay & Dunbar 2014, 1)

Oppimisprosessiin liittyvät erilaiset vaikeat tunteet on helpompi hyväksyä kun ne voi jakaa toisten kanssa ja huomata, ettei ole yksin asian kanssa. Toisten tuki lohduttaa ja kannustaa. Oppimisen ilo ja onnistumiset myös jaetaan ryhmässä. Myös ristiriidat ovat osa ryhmädynamiikkaa ja ryhmän kehitysvaiheita. Näitä voi kuitenkin ennaltaehkäistä panostamalla ryhmädynamiikkaan. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot helpottavat ristiriitojen ratkaisemista. (Salovaara & Honkonen 2000, 108–109, 148.)

2.2.5 Oppiminen

Oppiminen on vuorovaikutteinen prosessi. Se on tiedon lisääntymistä, asioiden muistamista, tiedon soveltamista ja asioiden ymmärtämistä uudella tavalla. Oppiminen on kasvua ja muutosta ihmisenä. Oppija käsittelee omia havaintojaan ja kokemuksiaan ja rakentaa niiden perusteella uutta tietoa. Turvallisuus ja yhteenkuuluvaisuuden tunne luovat pohjan oppimiselle. Oppimisen ilo syntyy, kun turvallisuus ja oppimisen tuomat haasteet ovat tasapainossa. Oppimiseen liittyy myös tarpeita, kuten tarve ymmärtää oppimistavoitteet ja pitää niitä hyödyllisinä, tarve ymmärtää oppimisprosessia ja olla siinä aktiivisesti mukana. Lisäksi oppilaalla on tarve suhteuttaa oppimaansa omaan elämäänsä, ottaa vastuuta oppimisestaan, kokea onnistuvansa ja saada palautetta. Kun oppimiseen liittyviin tarpeisiin vastataan, oppimismotivaatio sekä oppimistulokset paranevat. (Salovaara & Honkonen 2000, 108–109.)

Parhaimmillaan oppiminen aktivoi myönteisiä tunteita, kuten iloa, ylpeyttä ja innostusta. Lähes kaikkeen oppimiseen liittyy myös epämiellyttäviä tunteita: kauhua, epävarmuutta, pelkoa. Liika kilpailullisuus oppimistilanteessa taas helposti vähentää motivaatiota ja lisää kateutta, mikä vaikuttaa oppilaiden itsetuntoon. Oppimistilanteissa tulisikin panostaa iloon, sillä se vaikuttaa oppimiseen, toimintakykyyn ja hyvinvointiin. (Salovaara & Honkonen 2000, 109, 110; Byman 2000, 30.) Lasten oppimista käsittelevän tutkitun tiedon lisääntyminen on muokannut oppimiskäsityksiä konstruktivistisempaan suuntaan, mikä puolestaan on vaikuttanut pedagogisiin käytäntöihin (Young 2016, 13).

Leikki-ikäisen lapsen maailma täyttyy uuden oppimisesta. Lasta ohjaa luontainen uteliaisuus, oppiminen on lapselle luonnostaan palkitsevaa. Hän toimii kuten tutkija, kokeilee ja tekee toistoja varmistaakseen tuloksen paikkaansa pitävyyden. Aivojen palkkiojärjestelmä palkitsee lapsen hyvinolontunteella hänen toimiessaan näin. (Huotilainen 2019, 133.)

Sosiaalisesti oppimiseksi kutsutaan mallista oppimista, eli jäljittelyä. Mallista oppimisen prosessi käynnistyy tarkkailemalla jäljiteltävää asiaa ja painamalla se mieleen. Harjoittelun ja matkimisen avulla tapahtuu edistystä. Motivaatio vaikuttaa olennaisesti edistymiseen. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, Ruusuvuori, Lönnqvist, Hankonen, Renvik, Jasinskaja-Lahti & Lipponen 2020, 59.) Leikki-ikäinen lapsi kokeilee kaikkea, mitä näkee. Hän ottaa mallia toisten ihmisten tekemistä konkreettisista asioista. Yksi ensimmäisistä matkimalla opittavista taidoista on vilkuttaminen. Lapset harjoittelevat sitkeästi uusia taitoja, sillä oppiminen on luonnostaan niin palkitsevaa, että epäonnistumiset eivät lannista. (Huotilainen 2019, 134–135.)

Muskarissa lapsen luontainen oppimisen halu saa toimintakentän ja lapsi pääsee aktiivisesti toimimaan musiikin parissa. Laulamisen harjoittelu on erittäin tehokasta oppimista, joka aktivoi aivoja monella eri tapaa. Aivojen kuulotoimintojen, kielellisten toimintojen ja tarkkaavaisuustoimintojen on huomattu kehittyvän nopeammin niillä lapsilla, jotka käyvät muskarissa, tai joiden arkeen musiikki

kuuluu muulla tavalla. Leikki-ikäinen lapsi saa musiikista voimakasta tukea kiel-
len oppimiseen. Äänen piirteiden analysointi kehittyä ja kuulomuisti kohentuu.
(Huotilainen 2019, 145–146.)

Useat tutkimukset viittaavat siihen, että musiikillisten taitojen harjaannuttaminen
voi edistää kielellisiä kykyjä. Musiikkia harrastaneet lapset ovat kehittyneempiä
tavujen erottelussa ja erottavat paremmin puhetta hälyn seasta kuin musiikkia
harrastamattomat. Lisäksi musiikillinen harjaantuneisuus korreloi verbaalisen
muistin kanssa. Myös musiikkisuhteen ja nonverbaalisen älykkyyden välisestä
suhteesta on viime vuosina ollut paljon keskustelua. Pitkäkestoinen musiikkihar-
rastus on yhdistetty lasten älykkyyteen useissa tutkimuksissa. Tutkimustulosten
tulkintaa saattaa kuitenkin vääristää se, että musiikkiharrastukseen osallistuvat
lapset ovat usein lähtöisin parempiosaisista perheistä. (Linnavalli, Putkinen, Lip-
sanen, Huotilainen & Tervamäki 2018, 1–2.)

2.3 Sitoutuminen toimintaan

Ryhmätoiminnassa yhteiset arvot luovat ryhmähenkeä ja vahvistavat sitoutu-
mista ryhmään. Parhaimmillaan ryhmän arvot ovat sellaisia, jotka kaikki voivat
kokea omakseen. Yhteisiä arvoja voivat olla turvallisuus, ilo, oikeudenmukai-
suus, tasa-arvo ja erilaisuuden arvostaminen. Näiden lisäksi ryhmän jäsenillä
voi olla henkilökohtaisia arvoja, joiden kohdalla ei tarvitsekaan pyrkiä yksimieli-
syyteen muiden kanssa. (Salovaara & Honkonen 2000, 128.) Terho Pursiainen
(2003) mukaan arvot ovat sellaisia asioita, joiden perusteella teemme valintoja.
Joskus erilaisista mieltymyksistä puhutaan omina arvoina. Nämä asiat eivät
välttämättä kuitenkaan vaikuta käyttäytymiseen, vaan ne voivat kuulua puheissa
silloin, kun halutaan toisten ajattelevan itsestä tietyllä tavalla. (Pursiainen 2003,
14–15.)

Ryhmätoiminnassa ryhmän kiinteys eli koheesio vaikuttaa jäsenten sitoutumi-
seen. Yhteen sitovaan voimaan vaikuttavat ryhmän jäsenten ystävyysuhteet,
tai se kuinka kiinnostavaksi ja tärkeäksi ryhmän tehtävä koetaan. Koheesio kas-
vaa silloin kun ryhmään kuulumisesta koituu yksilölle palkintoja ja ryhmän jäse-

neksi pääseminen on vaatinut ponnisteluja. Ryhmän jäsenten motivaatio vaikuttaa ryhmän toimivuuteen. Yksilön motivaatio ryhmätoimintaan on vahva, kun yksilö kokee oman osuutensa näkyväksi osaksi ryhmää ja että hänen osallistumisellaan on merkitystä ryhmän suoriutumisessa, mutta hänen ponnistelunsa eivät kuitenkaan ole suuremmat kuin muiden ryhmän jäsenten. (Helkama ym. 2020, 273, 275.)

2.4 Perheet ja harrastaminen

Ansiotyöhön käytetty aika on viime vuosikymmenten aikana jatkuvasti vähentynyt ja näin perheelle on jäänyt enemmän yhteistä aikaa. Toisaalta monien palveluiden aukioloaikojen pidentyminen iltoihin ja viikonloppuihin on lisännyt aika-tilojen sommittelun vaikeutta suhteessa päiväkotij- ja kouluaikeihin. Yhteiskunnalliset muutokset kuten työaikojen lisääntyne epäsäännöllisyys ja lasten harrastusten lisääntyminen muokkaavat perheiden ajan käyttöä. Teknologian kehitys on tietyillä aloilla mahdollistanut töiden tekemisen joustavammin, melkein milloin ja missä tahansa. Työn epävarmuus ja määräaikaisuus lisää turvattomuutta muissakin kuin alemmissa yhteiskuntaluokissa. Ylemmissä yhteiskuntaluokissa haasteita luo perheen yhteisen ajan vähentyminen, kun vanhempien työhön, harrastuksiin ja mahdolliseen opiskeluun käytetty aika lisääntyy. Työsäolo tai tulotaso ei juurikaan vaikuta vanhempien lapsiinsa käyttämään aikaan. (Miettinen & Rotkirch 2012, 12, 15.)

Suomalaisissa perheissä tyypillisesti molemmat vanhemmat käyvät kokopäivätyöissä. Äidit ovat yleensä kotona vain pienten lasten kanssa. (Miettinen & Rotkirch 2012, 13.) Vuonna 2020 Suomessa 1–6-vuotiaista lapsista 77,4 % osallistuivat varhaiskasvatukseen (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2021). Isistä noin neljänneksellä ja äideistä noin kolmanneksellä oli vuonna 2010 epätyypillinen työaika, eli vuorotyö, tai säännöllinen ilta- tai yötyö. (Miettinen & Rotkirch 2012, 49.)

Perhebarometria (Miettinen & Rotkirch 2012) varten tehdyissä syvähaastattelussa lähes kaikki ansiotyössä käyvät lapsiperheiden vanhemmat kärsivät kii-

reestä sekä perheessä että työssään. Kiireen ja aikapulana kokemus ei kuitenkaan välttämättä ole suhteessa ajan määrään. Kiireen tunteeseen vaikuttavat persoonallisuus ja temperamentti, kiire koostuu eri ihmisillä eri tekijöistä: joku tarvitsee aikaa suunnitellakseen tulevaa perusteellisesti, toinen hermostuu, jos ei pysty spontaanisti lähtemään ulos silloin tällöin. (Miettinen & Rotkirch 2012, 21, 121.)

Vapaa-aika on koko väestössä lisääntynyt viime vuosikymmenten aikana noin kahdella tunnilla päivässä, kuitenkin ainoastaan lapsettomilla aikuisilla. Vapaa-ajan toimilla tarkoitetaan tässä kaikkia niitä toimia, jotka eivät kuulu ansiotyöhön tai työmatkaan, kotitöihin tai lastenhoitoon, eikä myöskään nukkumiseen tai ruokailuun. Työssäkäyvien äitien vapaa-aika viikossa on samana aikana vähentynyt 1,3 tunnilla viikossa ja isien 4,5 tunnilla viikossa. Äitien vapaa-aika on 2000-luvulla hieman lisääntynyt ja isien vapaa-ajan väheneminen on hidastunut. Alle kouluikäisten lasten äitien päivittäinen työaika on oin kahdeksan tuntia ja isien yli yhdeksän tuntia, kun työmatka on laskettu mukaan. Vanhempainvapaa-ajasta suuri osa uppoaa lasten harrastuksiin ja kускаamiseen, etenkin kun lapsia on monta (Miettinen & Rotkirch 2012, 62, 64, 116).

Perheiden aikapulaa on yritetty helpottaa eri tahoilta. Työmarkkinajärjestöt ovat nostaneet esille tarpeita sovittaa paremmin yhteen perhettä ja työelämää. Työpaikoilla on pohdittu erilaisia mahdollisuuksia joustoon työajoissa ja etätyöskentelyssä. Perheiden sisäinen ajan käyttö on myös muutoksessa: isät ovat ottaneet entistä suurempaa roolia lastenhoidossa ja kotitöissä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 13–14.) Suomessa isien osuus perhevapaiden käytössä on kuitenkin yhä Pohjoismaiden matalimpia. Vuonna 2020 isät pitivät kaikista vanhempainpäivärahaapäivistä 10 %. Lähes 75 % isistä pitää isyysvapaata ainakin jonkin aikaa, mutta vain 45 % käyttää vanhempainvapaan jälkeen tarjolla olevan isyysvapaan. (Kansaneläkelaitos, 2021.) Yhteiskuntapoliittiset tavoitteet isien perhevapaiden lisäämiselle ovat liittyneet palkkatasa-arvon ja naisten aseman edistämiseen työelämässä, isän aseman ja tasa-arvon vahvistamiseen perheessä, sekä isän läsnäolon ja sen myönteisten vaikutusten lisäämiseen perheessä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 14.)

Perheajan ydintä ovat yhteiset ruokailut, lautapeliä pelaaminen, television katselu ja saunominen yhdessä. Kotona oleskelun lisäksi yhteinen oleminen voi olla ulkoilua ja liikuntaa, mökillä käyntiä tai museoita. Lapsiperheiden arjessa sosiaaliset suhteet loistavat poissaolollaan. Joskus aikuiset yhdistävät harrastukset ja kaveriporukan esimerkiksi urheillen yhdessä. Perhekeskeinen elämäntyyli kuitenkin karsii kaverisuhteita, muita ei välttämättä ehditä tai edes haluta nähdä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 117, 125.)

Yhdistyneiden Kansakuntien lastenoikeuksien (Unicef 1989) mukaan lapsilla tulisi olla yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet osallistua erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin, sekä kulttuuri- ja taide-elämään. Kansainvälinen musiikin etujärjestö International Music Council (IMC) lanseerasi vuonna 2015 musiikkipoliittisen ohjelmansa yhtenä välineenä musiikkioikeudet. Musiikkioikeuksiin kuuluvat lapsen ja aikuisen mahdollisuus ”ilmaista itseään vapaasti musiikin keinoin, oppia musiikin ilmaisua ja taitoja, sekä osallistua, kuunnella, luoda ja saada tietoa musiikista”. (Viitanen 2015.)

Harrastaminen on suuri voima lapsen arjessa – se tuo iloa ja uusia kavereita, parhaimmillaan harrastuksesta voi jatkua läpi elämän. Harrastukset kasvattavat osallisuuden tunnetta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tuovat itseluottamusta. Lasten yhtäläiset oikeudet harrastaa eivät kuitenkaan aina toteudu, osa lapsista jää mielekkäiden harrastusten ulkopuolelle heistä itsestä riippumattomista syistä. (Minullakin on kerrottavaa 2017.) Suomalainen taiteen tutkimuksen hanke ArtsEqual on julkaissut raportin ”Tasa-arvo taiteen ja taidekasvatuksen palveluiden suuntana” lokakuussa 2021. Sen mukaan taiteen ja taidekasvatuksen piiriin valikoituu ihmisiä, joilla on parhaat edellytykset menestyä taide-elämässä. Nykyisen rahoitusjärjestelmän katsotaan myös lisäävän epätasa-arvoa ja vaikeuttavan saavutettavuutta. Taiteen ulkopuolelle jäävien ryhmien kynnystä osallistua toimintaan tulisi pyrkiä madaltamaan erilaisilla keinoin. Yhtenä keinona taidekasvatustyö voisi toimia myös etsivästi, eli pyrkiä menemään sinne, missä toiminnan kohderyhmä on. (Tutkimus: Suomessa taiteen pariin hakeutuvat... 2021.)

Vuoden 2001 Perhebarometria varten tehdyssä kyselyssä viisivuotiaiden lasten vanhemmista kolme viidestä piti harrastuksia lapselle tärkeinä. Tärkeimmiksi

syiksi harrastukselle he mainitsivat harrastusten sosiaalistavan vaikutuksen lapseen, sekä sen että harrastuksessa lapsi saa saman henkisiä kavereita. Harrastusten myös nähtiin antavan lapselle virikkeitä ja sisältöä elämään, sekä terveyttä ja hyvät elintavat. Vanhempien suhtautuminen harrastuksiin muuttui lasten iän kasvaessa, viidesluokkalaisten lasten vanhemmista jo yli 90 % piti harrastamista tärkeänä. Osa viisivuotiaiden lasten vanhemmista ajatteli, että päiväkotitoiminta tuo lapsen arkeen riittävästi virikkeitä ja halusivat pitää illat perheen omana aikana. Harrastuksen puuttuminen saattoi myös johtua siitä, ettei lapsi ollut osoittanut kiinnostusta harrastusta kohtaan. Joskus lapsen harrastuksista voi olla myös haittaa lapselle ja perheelle. Eniten vanhemmat kokivat haittaa siinä, miten paljon lasten harrastukset vievät vanhempien aikaa. Lasten harrastuksiin myös kuluu paljon rahaa. (Paajanen 2001, 42–43, 48.)

Perhebarometria varten tehtyyn kyselyyn vastanneiden lapsista aloittivat harrastustoiminnan keskimäärin 4,7-vuotiaana, puolet lapsista oli aloittanut harrastuksen viimeistään viisivuotiaana. Harrastavista viisivuotiaista puolella oli yksi ohjattu harrastus. Tyttöjen kohdalla suosituimpia harrastuksia oli tanssi, jumppa ja pianonsoitto. Pojilla suosituimpia olivat jalkapallo, salibandy ja jääkiekko. (Paajanen 2001, 44.)

2.5 Kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvointi on vakiintunut käsite, jolla kuvataan kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia ja ihmisten kulttuurisia oikeuksia. Kulttuurin harrastaminen on yhteydessä hyväksi koettuun terveydentilaan, hyvään elämänlaatuun, sekä matalaan ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen. (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020, 17–18.) WHO:n raportin mukaan taide voi osaltaan olla mukana ennaltaehkäisemässä erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia. Esimerkiksi stressi ja masennus ovat usein yhteydessä monien muiden sairauksien syntyyn ja juuri stressin ja masennuksen hallintaan kulttuurin ja taiteen harrastamisella on selvä yhteys. (Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista 2019.)

Viime vuosina taiteen ja kulttuurin vaikutuksia on tutkittu monin tavoin, mutta tutkimusta tarvitaan lisää. Taiteen vaikutuksia ei aina ole helppo mitata, eikä tutkimusten tuloksia yhdistää ja perustella. Taiteen ja kulttuurin tutkimuksessa on kolme päälinjaa: ihmisten kokemukseen perustuvat haastattelu ja kyselymenetelmät, tilastoihin perustuva tiedonhankinta, sekä kliininen tutkimus terveydenhuollon alalla. (Houni ym 2020, 38–39.)

Taiteen tekemisen ja kokemisen eri osatekijöitä ovat aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, kognitiivinen stimulaatio, sosiaalinen vuorovaikutus, sekä fyysinen toiminta. Nämä voivat saada aikaan erilaisia psykologisia, fyysisiä, sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä vasteita. Taiteen vaikutuksia voidaan arvioida erilaisista lähtökohdista käsin: hyvinvointivaikutukset elämänlaatuun, mielenterveyden vaikutukset, muut terveysvaikutukset, sosiaalinen pääoma, psykofyysisten oireiden väheneminen, osallisuuden kokemus, yhteisölliset vaikutukset, sekä eri taiteenalojen erityisyys. (Houni, ym. 2020, 40–41.)

2.6 Opettajan rooli

Opettajan roolissa sekoittuvat ja vuorottelevat opettajan persoonallisuus ja ammattitaito joustavassa tasapainossa, erilaisiin tilanteisiin mukautuen. On tärkeää löytää oma tyyli toimia opettajan roolissa. Oma persoona on voimavara, mutta ammattirooli suojaa tarvittaessa persoonaan vaikkapa kielteistä palautetta saadessa. Omien rooliensa tiedostaminen auttaa yllättävissä tilanteissa pysymään rauhallisena ja toimimaan ammattitaitoisesti. (Salovaara & Honkonen 2000, 92–93.)

Ammattitaitoinen pedagogi kohtaa oppilaan yksilönä ja kykenee muodostamaan avoimen vuorovaikutussuhteen, jossa parhaimmillaan oppilas ja opettaja voivat oppia toisiltaan. Avoin vuorovaikutus on kokonaisvaltaista, se ei perustu pelkästään sanalliseen viestintään. Kokonaisvaltaisuus koskee koko oppimisympäristöä ja opettajan tulisi tukea myös ryhmän avoimen vuorovaikutuksen muodostumista ja yksilön kunnioitusta. Oppilaslähtöisessä pedagogiikassa opettaja ottaa huomioon lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, valmiudet ja tuen tarpeen. Oppilaan itseohjautuvuutta, ilmaisua ja omaa päätöksentekoa tuetaan. (Kivijärvi

& Sutela 2021, 9–10.) Varhaisiän musiikinopettajalle tärkeitä ominaisuuksia ovat lisäksi vahva oma muusikkous, sekä herkkyyys ja kyky kuunnella ja ymmärtää lasta, jotta hän voi toimia lapsilähtöisesti ja täydentää toimintaa myös spontaaneilla, lasten toiminnasta kumpuavilla osasilla (Marjanen 2011, 388).

Suomen perustuslain mukaan ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti” (Suomen Unicef). Osallisuuden peruseriaatteita ovat lapsen mahdollisuudet saada ymmärrettävää tietoa mahdollisuuksistaan ilmaista mielipiteitä, saada ne otetuksi huomioon, eikä lasta saa pakottaa ilmaisemaan näkemyksiään vastoin tahtoaan. Lasten näkemyksiin on suhtauduttava kunnioittavasti ja heidän on päästävä hyödyntämään tietojaan, taitojaan ja kykyjään. Ympäristöt ja työskentelytavat pitäisi mukauttaa lapsille sopiviksi, ohjauksen tulisi olla osaavaa ja luotettavaa. Kaikille tulee tarjota yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja heikommassa osassa olevia pitää erityisesti tukea ja rohkaista. Lasten suojeleminen on aina etusijalla ja lapsilla on oikeus tietää miten, heidän näkemyksiään on tulkittu ja käytetty. (Pelastakaa lapset)

Opettajan työhön kuuluu lasten osallisuuden vahvistaminen. Osallisuutta voidaan vahvistaa ottamalla lapset mukaan päätöksentekoon jo toiminnan suunnitteluprosessin alkuvaiheessa. Näin lapsista tulee aktiivisia toimijoita, mikä vahvistaa lasten käsitystä itsen ja omien mielipiteiden arvosta. Lasten osallistuminen tekee lapset ja heidän tilanteensa näkyviksi ja antaa aikuisille mahdollisuuden osoittaa kunnioitusta lasten näkemyksille. Lapset voivat myös arvioida ja antaa palautetta eri tavoin ikä ja kehitystaso huomioiden. (Keltto & Lönnqvist 2021, 18–19, 21.)

Opettajan työ on usein yksinäistä. On tärkeää, että opettajalla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan työkavereiden kesken. Erityisesti ikävät tilanteet tulisi pystyä purkamaan luottamuksellisesti ryhmässä. Hankalat tilanteet ovat usein samankaltaisia ja toisilta voi saada ideoita siitä, miten olisi hyvä toimia. Opettaja kaipaa kollegoiltaan hyväksyntää ja vahvistusta omille toimintatavoilleen. On tärkeää pitää huolta omasta jaksamisesta. Yhteistyö toisten opettajien kanssa

lisää innostusta ja auttaa jaksamaan. Hyvinvointia edistää myös se, että onnistuu pitämään selvän rajan työn ja vapaa-ajan välillä. (Salovaara & Honkonen 2000, 93, 168.)

2.7 Digitalisaation mahdollisuudet musiikinopetuksessa

Digitalisaatio liittyy suurin piirtein kaikkeen ympärillämme ja älylaitteet ovat jo kiinteä osa arkeamme. Digitaaliset sisällöt eivät kuitenkaan korvaa vuorovaikutusta, vaan etenkin lasten ruutuaikaa tarkastellessa tulee huolehtia siitä, ettei lapsi jää älylaitteen kanssa liian pitkäksi aikaa yksin. Laite voi olla toiminnan jatke tai toisin päin, mutta aikuisen on muistettava ohjata lasta tähän suuntaan. Aikuisen on siis tutustuttava laitteisiin ja erilaisiin sisältöihin, vaikka oma kiinnostus ei suuresti digilaitteisiin kohdistuisikaan. Lapselle on hyvä opettaa jo varhain, että digilaitteet voivat olla myös aktiivisen toiminnan väline, joilla voi tehdä mitä vain, eivätkä pelkästään ajanvietettä. (Irisvik & Utriainen 2017, 12, 37, 48, 50.)

Musiikkikasvattaja ja musiikin tohtori Inga Rikandin (2021) mukaan musiikin digiopetuksessa on menossa nivelvaihe. Etäopetusta musiikissa on kokeiltu ja kehitetty jo 1990-luvulta lähtien, mutta pandemia-aika on tuonut etäopetuksen hetkellisesti koskemaan kaikkia. Keväällä 2020 siirtyminen etäopetukseen toteutettiin pakon sanelemana muutamassa viikossa tai jopa päivissä. Musiikkikasvattajat, jotka tavallisesti ovat tottuneet työskentelemään yksin ilman kollegiaalista läsnäoloa, loivat hetkessä valtavan yhteisöllisen verkoston, jossa jaettiin ideoita ja kehitettiin työkaluja, joilla pärjätä äkillisessä uudessa tilanteessa. (Rikandi 2021.)

Jo ennen pandemia-aikaa oli muutamassa vuodessa otettu merkittäviä askelia siinä, mihin kaikkeen digityökaluja voidaan musiikinopetuksessa käyttää. Uusi yllättävä tilanne aiheutti kuitenkin paljon kipuilua uusien työkalujen kanssa, paljon teknisiä ongelmia. Sekä opettajien että oppilaiden teknologiset valmiudet olivat hyvin vaihtelevia, myös kirjo työvälineiden laadussa oli valtava. Oppilaiden vanhemmilta saadun tuen tarve korostui, laitteet ja nettiyhteydet kotona olivat vaihtelevan laatuaisia. Opettajat joutuivat usein toimimaan perheiden it-tukihenki-

löinä sen sijaan, että olisivat käyttäneet yhteistä aikaa siihen missä ovat parhaita, eli oppilaan kohtaamiseen ja kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen yksilöllisesti. (Rikandi 2021.)

On kuitenkin löydetty sellaisia uusia työkaluja digitaalisuuden hyödyntämiseen musiikinopetuksessa, jotka tulevat jäämään pysyvästi osaksi keinovalikoimaa. Luontevimmin digitaalisuutta on integroitu musiikin hahmotusaineiden opiskeluun: on löydetty ja tehty alustoja ja sovelluksia. Opettajat ovat myös luoneet omaa kirjastoaan (säestysnauhat, opetusvideot, nuottikansiot Drivessä jne), joka ei katoa mihinkään, vaan jää käyttöön jatkossakin. (Rikandi 2021.) Matti Ruippo (2015) jaottelee verkko-opetuksen teknisiä mahdollisuuksia opetuksen reaaliaikaisuuden ja vuorovaikutuksen yksi- tai kaksisuuntaisuuden mukaan. Opettaja valitsee erilaisista vaihtoehdoista sopivan yhdistelmän aina kutakin opetustilannetta varten. Etäopetusta voi edeltää valmistava koulutus, kuten teknisiä tietoja kartuttava harjoittelu. Tämä voi lisätä opiskelijan motivaatiota etäopiskelua kohtaan. (Ruippo 2015, 67, 82.)

Harvat digitaaliset alustat on alun perin kehitetty musiikinopetuksen tarpeisiin, vaan opettajat ovat joutuneet kehittämään ja muokkaamaan niitä omaan käyttöönsä sopivaksi. Jatkossa toivottavasti kehitetään musiikinopetuksen tarpeisiin lisää intuitiivisempiä ja helppokäyttöisempiä välineitä, joita voi sujuvasti integroida musiikin opetukseen. (Rikandi 2021.) Matti Ruipon (Ruippo 2015, 24) mukaan musiikin etäopetuksen järjestämisessä on otettava huomioon musiikin opiskelutilanteen auditiivinen luonne, sekä toiminnallisuus yhdistettynä sanattomaan vuorovaikutukseen. On muistettava, että digitaalisuus itsessään ei takaa lapsen kiinnostusta, vaan digitaalisia sisältöjä suunniteltaessa ja valittaessa on panostettava laatuun ja aikuisen on tutustuttava sisältöihin huolellisesti ennen niiden käyttöönottoa. Toisaalta mitä erilaisimmista sisällöistä voi löytää pedagogisesti soveltuvia osia, jos aikuinen on käyttämässä niitä yhdessä lapsen kanssa esimerkiksi sanallistaen ja selittäen niiden tapahtumia. (Irisvik & Utrai-nen 2017, 53–54.)

Digitaalisuuden lisääntymisen etuna Rikandi (2021) mainitsee toiminnan saavutettavuuden parantumisen: opetusta voidaan tarjota pitkien etäisyyksien alueilla

vaivattomammin tai tilapäisesti korvaamaan lähiopetusta vaikkapa oppilaan lievän sairastumisen tilanteessa, kun lähitunnille ei voi saapua. Etäopetus ei musiikin opetuksessa korvaa lähiopetusta, mutta voi toimia hyvänä lisänä ja apuna, eikä siitä kannata kokonaan luopua pandemia-ajan päätyttyäkään. (Rikandi 2021.) Digitalisaation myötä saavutettavuus paranee myös erilaisten oppijoiden ja erityistä tukea tarvitsevien kohdalla. On kehitetty monenlaisia uusia mahdollisuuksia oppia taitoja, omaksua tietoa ja tukea kommunikointia. (Irisvik & Utraiainen 2017, 133–134.)

2.8 Gradia ja Suomalainen musiikkikampus

Suomalainen musiikkikampus on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston muodostama musiikin, tanssin ja soveltavan taiteen yhteisö. Opiskelijoita on noin 600. Musiikkikampuksen taiteen perusopetukseen osallistuu noin 1000 lasta ja nuorta. (Suomalainen musiikkikampus 2021.) Syksystä 2021 alkaen Gradia on musiikkikampuksen ainoa varhaisiän musiikkikasvatusta tarjoava yksikkö. ”Lasten musiikkikampus” on kehitteillä oleva kokonaisuus, jonka alle tullaan kokoamaan kaikki Suomalaisen musiikkikampuksen alle 10-vuotiaille lapsille tarjolla oleva toiminta. (Kivelä 2021.)

Tarkasteltaessa tilastoja Gradian varhaisiän musiikkikasvatustoimintaan osallistuneista lapsista, voidaan todeta harrastajamäärien vähentyneen merkittävästi viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2013 muskarilaisia oli 94 ja seuraavana vuonna 85 lasta. Vuonna 2015 muskarilaisia oli enää 60 ja seuraavana vuonna puolet siitä. Vuosina 2017 ja 2018 osallistujia oli 36. Vuonna 2019 tilastoinnin tapaa muutettiin, eikä aiempiin vuosiin verrattavia lukuja enää ole saatavilla. Kun vuoteen 2019 asti varhaisiän musiikkikasvatuksen tilastoon kirjattiin sekä muskareihin että instrumenttialkeisiin osallistuneet oppilaat, vuosina 2019 ja 2020 tilastoista varhaisiän musiikkikasvatuksen kohdalta löytyvät vain muskarilaiset. Heitä oli vuonna 2019 10 ja vuonna 2020 6 lasta. Korona-rajoitusten ajan keväällä 2020 muskarit järjestettiin etäopetuksena. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka suuri osuus muskarilaisista jatkaa instrumenttiopetukseen, ei ole, mutta arvio jatkajien määrästä on 65–85 %. (Friman 2021.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus tutkii ihmistä ja hänen elämäänsä. Se on yhdenlainen tapa tutkia, joka sisältää erilaisia traditioita, lähestymistapoja ja aineistonkeruumenetelmiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen keskiössä ovat merkitykset ja sen tarkoituksena on ymmärtää ilmiön luonnetta ja syy-seuraussuhteita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniemi 2006.) Laadullinen tutkimus on tyypiltään empiiristä ja ymmärtävää ihmistiedettä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 27, 34). Tämän työn analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.

3.1 Aineiston keruu

Haastattelin opinnäytetyötä varten kolmea pitkään alalla ollutta varhaisiän musiikkikasvattajaa. Asiantuntijahaastatteluun osallistui kolme haastateltavaa. Yksi haastattelu toteutettiin etänä Zoom-ohjelman avulla, yksi kasvokkain ja yksi haastateltavista halusi vastata kysymyksiin kirjallisesti. Huomioitavaa haastatteluiden toteutumisessa oli, että kirjalliset vastaukset olivat suppeampia kuin suullisissa haastatteluissa. Kehittämistehtävässä halusin keskittyä asiantuntijatiitoon ja -näkemysiin, sekä paikalliseen näkökulmaan yhdistettynä tutkittuun tietoon ja lähdeaineistoihin.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoidusti siten, että haastateltavat saivat etukäteen pohdittavaksi kysymykset, joita haastattelussa käytiin läpi. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus kertoa esille nousevista asioista vapaasti. Halusin kuulla heidän näkemyksiään varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan järjestämisestä, kehittämisestä, sekä varhaisiän musiikkikasvattajan ja perheiden välisestä yhteistyöstä ja viestinnästä. Kaikilla haastateltavilla on ollut jonkinlainen kytkös Gadian varhaisiän musiikkikasvatustoimintaan. Kohdistin kehitystehtäväni omaan työpaikkaani, jotta voin saada tuloksista parhaan mahdollisen hyödyn.

Suunnittelin haastattelukysymykset siten, että ne lähestyisivät eri suunnilta tutkimuskysymyksiä. Pyrin välttämään kysymyksiä, joihin voi vastata kyllä tai ei, jotta

haastateltaville jäisi riittävästi tilaa kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Monissa kysymyksissä pyydettiin kuvailua tai arviointia. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017.) Kysymysten aihepiirit olivat omia oletuksiani asioista, jotka vaikuttavat perheiden sitoutumiseen muskaritoimintaan. Tästä syystä halusin pitää kysymykset avoimina ja lähinnä johdatella haastateltavia tiettyjen teemojen ääreen ja antaa keskustelun kulkea omaa tahtiaan. Arvelin esiin nousevan myös aihepiirejä, joita en itse osannut ennakoida. Haastattelun edetessä tein tarkentavia ja jatkokysymyksiä ja varmistelin välillä, että olin ymmärtänyt haastateltavan sanat oikein. (Hyvärinen ym. 2017.)

Asiantuntijahaastattelun tarkoituksena oli selvittää kokeneiden kasvattajien näkemyksiä siitä, millaiset asiat vaikuttavat perheiden sitoutumiseen muskaritoimintaan. Halusin myös kuulla laajemmin heidän näkemyksiään varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan järjestämisestä, kehittämisestä, sekä varhaisiän musiikkikasvattajan ja perheiden välisestä yhteistyöstä ja viestinnästä. Alle kouluikäisten lasten musiikkiharrastusten suosio Jyväskylässä on alan ammattilaisten kokemuksen mukaan yleisesti laskenut jo ennen pandemia-aikaa ja varsinkin sen aikana. Samaan aikaan tutkimustieto musiikin ja varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan hyödyistä lisääntyy. Mitkä voisivat olla syitä tähän kehitykseen ja miten muskarin suosio saataisi jälleen nousuun, kun kerran se aivotutkijoidenkin mielestä olisi mitä parhain pienten lasten harrastus. Pysin lisäksi keräämään tietoa hieman laajemmin liittyen arvoihin, asenteisiin ja käytäntöihin varhaisiän musiikkikasvatuksessa, sillä koen, että oppilaspidon parantaminen on teemana monimutkainen ja vaatii aiheen ymmärtämistä laajasti. Sisällytin haastattelukysymyksiin myös avoimia kohtia, joissa haastateltavat saivat tuoda esille omia ajatuksiinsa eri aihepiireistä vailla selkeitä ennakkoasetelmia.

Haastattelun aloitettiin keskustelulla musiikkileikkikoulutoiminnan tavoitteellisudesta ja opettajien näkemyksistä tavoitteiden merkityksestä. Halusin tietää, kuinka paljon haastateltavat tuovat esille toiminnan tavoitteellisuutta ja tavoitteiden merkitystä omassa opetuksessaan. Pysin myös haastateltavia kertomaan hyviä ja huonoja kokemuksiaan erilaisista muskaritoiminnan kehittämiskokeiluista Suomalaisella Musiikkikampuksella. Haastattelun seuraava osio liittyi yhteistyöhön perheiden kanssa ja perheiden odotuksiin. Lisäksi halusin kuulla, mi-

ten haastateltavat olivat työssään toimineet koronavuoden aikana, kun lähiope- tus ei ollut mahdollista. Oliko muotoutunut jotain toimivia käytänteitä, jotka voisi- vat jäädä osaksi varhaisiän musiikkikasvatustoimintaa ja näin tehdä toiminnasta monimuotoisempaa ja sopivampaa useammille perheille. Kyselin haastatelta- vilta myös, kuinka muskaritoimintaa markkinoidaan ja miten perheet päätyvät mukaan muskariin. Listasin itselle mieleen tulevia mahdollisia toimintaan sitou- tumiseen vaikuttavia syitä eri-ikäisten lasten muskariryhmissä ja pyysin haasta- teltavia valitsemaan heidän mielestään niistä tärkeimmät. Pyysin haastateltavia kertomaan havainnoistaan aikuisten ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja sen mahdollisista muutoksista oman työuran aikana. Viimeinen kysymys koski työmotivaation ylläpitämistä ja jaksamista työssä.

3.2 Aineiston analyysi

Haastatteluiden jälkeen litteroin kerätyt aineistot ja aloitin alustavan analysoin- nin. Käytän tässä työssä haastateltavista lyhenteitä H1, H2 ja H3. Olen jaotellut haastatteluiden sisältöjä esille nousseiden aihealueiden mukaan. Ne eivät nou- data samaa järjestystä haastateltaville etukäteen lähetettyjen kysymysten kanssa, (liite 1) vaan olen koonnut yhteen samankaltaisia teemoja ja mitä kus- takin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastatteluissa keskustelu polveili, eikä kysymyksiä välttämättä käyty järjestyksessä läpi. Tämä saattoi joh- tua siitä, että haastateltavat olivat lukeneet kysymykset etukäteen ja pohtineet niitä mielessään. Kun haastattelutilanteessa asioita käytiin läpi, edeltävät poh- dinnat ehkä palautuivat mieleen, ja ne otettiin puheeksi, vaikka kysymyksiä ei välttämättä ollut esitetty ääneen. Tästä ei ollut haastattelun toteutukselle hait- taa, vaan se jopa auttoi jäsentämään tuloksia johdonmukaisiksi kokonaisuu- siksi.

Yksi haastateltava vastasi kysymyksiin kirjallisesti. Tämän kirjallisen aineiston kävin läpi ja yhdistelin löydetyt tulokset litteroidun materiaalin analyysin löydök- siin.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka

Harrastajamäärien lasku ja oppilaspito varhaisiän musiikkikasvatuksessa oli lähtökohtana tutkimukselle, eikä näistä teemoista ollut löydettävissä aiempia tutkimuksia muutamaa opinnäytetyötä lukuun ottamatta. (ks. Kulhelm 2011 & Sorsa 2015) Koin, että perheiden näkökulmaa enemmän, käyttökelpoista aineistoa olisivat juuri pitkään alalla olleiden kasvattajien kokemukset ja hiljainen tieto. En siis sisällyttänyt haastatteluosuuteen perheiden haastattelua, sillä otannan olisi pitänyt olla melko suuri, jotta tulokset olisivat olleet yleistettävissä. Kehittämistyön työstämisen sijoittuminen kesäaikaan olisi vaikeuttanut perheiden kontaktointia. Lisäksi Gradian muskaritoimintaan osallistuneiden perheiden määrä vuonna 2021 oli niin pieni, ettei riittävän suurta otantaa olisi tästä joukosta saatu.

4.2 Haastattelun tulokset

4.2.1 ”Tavoitteet ovat se punainen lanka, jota seuraamme.”

Tavoitteellisuus koettiin varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan perustana ja sen nähtiin olevan vahvasti yhteydessä opetuksen ammattimaisuuteen ja laatuun. Pidettiin hienona tekemisen tapana sitä, miten lähdetään tietystä tasosta ja edetään pienin askelin opettajan asettamia tavoitteita kohti ja taidot kehittyvät huomaamatta ilon ja leikin kautta. Eri-ikäisten lasten toiminnassa erilaiset tavoitteet nousivat päällimmäisiksi. Lapsi-vanhempiryhmissä vuorovaikutus ja lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen nähtiin merkityksellisinä kokonaisuuksina, myös vanhempien tarve vertaistukeen oli selkeästi esillä. Muskarista voi saada myös välineitä kotona musisointiin laulujen ja leikkien muodossa. Mitä vanhemmista lapsista on kyse, sitä vahvemmin toiminnassa painottuvat musiikilliset tavoitteet ja ryhmässä toimimiset taidot.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta arvioidessa kokonaisvaltaisuus, luovuus ja elämyksellisyys tuotiin esille tärkeinä toimintaa ohjaavina arvoina. Opetussuunnitelman perusteita pidettiin yleisesti käyttökelpoisena ja monipuolisena. Taiteen perusopetuksen (TPO) laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2017) koettiin hyväksi ohjenuoraksi myös TPO:n ulkopuolella vapaan sivistystyön kentällä.

Haasteena tavoitteellisuuden toteuttamisessa koettiin lasten erilaisuus, samasakin ikäryhmässä kehitys voi olla suuresti eri tasolla. Usein samassa ryhmässä voi olla myös eri-ikäisiä lapsia, mikä lisää vaihtelua valmiuksissa. Toisilta oppiminen on kuitenkin yksi ryhmätoiminnan hyvistä puolista ja auttaa ratkomaan tätä ongelmaa. Tilanteissa, joissa ryhmän monimuotoisuus luo haasteita tavoitteita kohti etenemiselle, opettajat ovat myös valmiita muokkaamaan toimintaa käytännössä toimivaksi.

Sit vaan sovelletaan. (H1)

Haastattelussa selvitettiin myös sitä, tiedotetaanko perheille muskaritoiminnan tavoitteista ja millä keinoin. Haastateltavien mukaan muskaritunnin aikana keskitytään tunnin kulkuun ja teemaan.

Jotenkin tuntuu, että se vie sitä semmoista tiettyä intensiteettiä ja sitä musiikkitunnin elämyksellisyyttä, jos rupeaa aina välillä luennomaan ja kertomaan sitten tavoitteita, mutta se on mun mieltä. (H2)

Tavoitteista tiedottaminen käy sujuvammin muskarituntien ulkopuolella: infokirjeissä perheille, seinäjulisteissa, vanhempainilloissa ja Facebook-ryhmässä, jonne voi linkittää aiheeseen liittyviä artikkeleita. Yhtenä käytäntönä tuli esille toimintatapa, jossa uuden vauvaryhmän aloittaessa käydään läpi tiettyjä perusasioita toiminnan tavoitteista ja musiikin hyvinvointivaikutuksista. Pohdittiin kuinka hyvin asiat jäävät mieleen ja saavatko myöhemmin mukaan tulevat muskarilaiset myös samoja tietoja tai pitäisikö näitä asioita kerrata enemmän. Yksittäisenä asiana esiin nousi toiston määrä opetuksessa ja se, että joskus on hyvä perustella toiston tärkeyttä lapsen oppimiselle, jos esimerkiksi huomaa aikuisten ilmeestä, että tietty sama laulu ehkä jo kyllästyttää.

4.2.2 Muskaritoiminnan kehittäminen

Tutkimuksessa kartoitettiin myös erilaisia muskaritoiminnan kehittämiskokeiluja Suomalaisella Musiikkikampuksella. Onnistuneina kokeiluina haastateltavat nostivat esille erilaiset taideintegraatioryhmät, joita on tarjottu jo 1990-luvulta saakka, lähes ensimmäisten joukossa Suomessa. Toiminnan alkaessa kritiikkiä aiheutti huoli siitä viekö monitaiteisuus huomiota liikaa pois musiikista. Haastattelussa taideintegraatiota perusteltiin kuitenkin sillä, että mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä luontevampaa on kaikenlainen moniaistisuus, kokonaisvaltaisuus ja monitaiteisuus.

Mä itse kuulin ensimmäisestä integraatioryhmästä Maija Salolta, elikkä Tampereella Maija Salon muskarissa. Hän yhdisteli kuvaamataitoa ja musiikkia tai sitten tanssia ja musiikkia ja siinä oli aina kaksi opettajaa. Siellä kuulin siitä ekan kerran ja se oli musta jotenkin aivan ihana ajatus. (H2)

Suurimman suosion ovat saaneet tanssimuskarit, joissa yhdistetään musiikin ja tanssin opetus. Usein näissä ryhmissä opettajia on kaksi (musiikki- ja tanssipedagogi). Tämä nostaa osallistumismaksua, mikä voi joskus näkyä osallistujien määrässä. Muita monitaideryhmiä ovat olleet muun muassa värikylpy- ja kuvimuskarit (kuvaamataito ja musiikki) ja musiikkiteatteri (tanssi, draama, musiikki). Myös erilaiset soittomuskarit, joissa kokeillaan erilaisia soittimia, kuten djembe, ukulele, kantele ja piano, ovat olleet suosittuja. Muskaritoimintaa on kokeiltu myös erityisryhmille, mutta sen haasteena ovat vaatimukset opettajan pedagogisesta erityisosaamisesta.

Toisena tärkeänä kehityskohteena esille tuli yhteistyö Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) musiikin koulutusohjelman ja Gadian musiikin perusopetuksen (aikaisemmin Jyväskylän ammattiopisto) välillä. Oppilaitokset sijaitsivat toisensa naapureina saman kadun varressa ja yhteistyön käynnistäminen 2000-luvun alussa oli luontevaa. JAMK:n varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijat suorittivat opetusharjoittelunsa lähes pelkästään ammattiopiston muskariryhmissä, mikä oli sujuvaa. Harjoittelukokonaisuudet hakivat muotoaan ja periodisuus osassa harjoitteluita nähtiin lasten kannalta huonona asiana, kun opettaja saattoi vaihtua montakin kertaa vuodessa. Yhteistyön käynnistyttyä taloissa

nähtiin jonkinlainen muskaribuumi: ryhmiä oli aamusta iltaan ja vauhti oli kova. Vähitellen muskariryhmät kuitenkin alkoivat pienentyä ja toiminta alkoi kutistua. Tämä kehitys jatkuu yhä.

4.2.3 Yhteistyö perheiden kanssa

Muskariin tulevissa perheissä on paljon eroja, on kaikenlaista suhtautumista toimintaan. On vaikea tietää, mitä perheet odottavat muskaritoiminnalta. Haastateltavat kuvailivat omia havaintojaan perheiden suhtautumisesta muskaritoimintaan ja pohdiskelivat mahdollisia odotuksia ja toiveita. Perheiden odotukset vaihtelevat lapsen ikäkaudesta riippuen.

Perheiden odotukset pienten muskarilaisten kohdalla liittyvät vanhempien omien ideoiden saamiseen, laulujen oppimiseen jne, isomprien lasten osalta odotetaan muskarin motivoivan lasta musiikkiharrastuksen, sosiaalisen ryhmässä toimimisen oppimiseen. (H3)

Lapsi-vanhempiryhmissä odotetaan mukavaa yhdessäoloa oman lapsen ja muiden perheiden kanssa. Halutaan tavata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä, oppia uusia lauluja ja saada toimintavinkkejä kotiin. Jos perheet ovat olleet mukana vauvaryhmästä asti, ryhmähenki kasvaa parhaimmillaan oikein hyväksi ja muskaria odotetaan kivana yhteisenä juttuna.

On hirveästi eroja mun mielestä, että toiset tulee viettämään aikaa, mutta sitten taas toiset voi olla määrätietoisempia. (H1)

Isomprien lasten kohdalla vanhempien odotukset voivat liittyä musiikillisten taitojen harjaantumiseen, lapsen musiikillisen suuntautumisen vahvistamiseen ja sosiaalisessa ryhmässä toimimiseen. Jos lapsi on arka, vanhemmat ehkä toivovat, että muskarissa lapsi rohkaistuisi mukaan toimintaan. Joskus lapsi tuodaan muskariin siksi, että aikuinen saisi hetken omaa aikaa, tämä voi näkyä myös lasten haastavana käyttäytymisenä.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että lapsi-vanhempiryhmissä tiedotusasiat perheille hoituvat sujuvasti muskaritunnin yhteydessä, lisäksi voi lähettää sähköpostia. Isomprien lasten ryhmissä, joissa vanhempia ei aina välttämättä tapaa,

tai ei ole aikaa keskusteluille, sähköposti on tärkein viestiväline. Myös puhelin-keskustelu, tai käytävällä ohimennen jutustelu toimii, jos aikaa sellaiselle on. Wilma-viestit, infolappuset ja Facebook-ryhmässä tiedottaminen ovat myös käytössä yhteydenpitoon. Yhteydenpito saattaa olla melko niukkaa, mutta pandemia-aika on muuttanut tätäkin asiaa. Haastattelussa tuli esille erään opettajan koronavuonna alkanut tapa lähettää viikkotiedote muskariperheisiin joka maanantai, puolen päivän maissa. Se oli osoittautunut niin hyväksi käytännöksi, että opettaja aikoo jatkaa samaa tapaa jatkossakin. Perheet ovat olleet mielissään, kun saavat tietoa muskarista joka viikko.

4.2.4 Koronavuosi pakotti keksimään uusia toimintatapoja

Pandemia-ajan rajoitukset siirsivät monet muskarit pidettäväksi etänä Zoom-ohjelmalla. Haastateltavien yleinen huomio oli, että korona-aika on tehnyt muskaritoiminnalle hallaa. Perheitä on jäänyt pois toiminnasta. On esimerkiksi koettu, että lapset eivät jaksakaan keskittyä etämuskariin. Teknisiä vaikeuksia on ollut sekä opettajilla, että perheillä.

Lähtöoletuksena voidaan pitää sitä, että kontaktiopetus on oleellinen osa muskaritoimintaa. Tärkeitä elementtejä ovat vuorovaikutus ja ryhmätoiminta. Haastateltavien opettajien etäopetuskokemukset olivat kuitenkin myös rohkaisevia. Opettajien omat digitaidot olivat parantuneet ja he olivat tyytyväisiä oman osaamisen kehittymiseen.

”Siihen on tullut itsellä semmoista tiettyä rohkeutta, ei se tunnukaan niin kamalalta.”(H2)

Yllättävää oli vuorovaikutuksellisen tuokion onnistuminen melko hyvin myös etänä. Hybridimalli nähtiin muskarissa toimimattomaksi, koska on vaikea huomioida sekä läsnä olevia, että videoyhteyden päässä olevia muskarilaisia.

Yhtenä uutena toiminnan muotona korona-aikana yleistyivät muskarivideot silloin, kun live-tuokio ei jostain syystä ole mahdollinen tai tarpeellinen. Opettaja videoi muskarituokion, joka lähetetään osanottajille esimerkiksi salattuna YouTube-videonäytteenä. Muskarivideoiden tärkeä erityispiirre on niiden kesto, joka voi olla

lyhyempi kuin lähiopetuksessa, koska toistoa ei tarvitse olla niin paljon – videon voi katsoa uudestaan. Näin myös lasten ruutuaika jää pienemmäksi ja keskittymiskyky säilyy paremmin.

Kaikki korona-ajan käytänteet voivat tilanteen mukaan olla käytössä myös jatkossa. Viikoittainen Zoom-muskari voi olla korvauskerta omalta lähitunnilta poissaolijoille. Opettajan poissaolon voi korvata muskarivideolla, ja joku voi haluta osallistua pelkästään etäryhmään. Aiemmin mainittu viikkokirje tuo vanhemmille lisää tietoa lasten harrastuksesta.

4.2.5 Muskaritoiminnan markkinointi

Tehokkaimpana keinona markkinoida muskaritoimintaa koettiin hyvä maine: parasta on, kun sana lähtee kiertämään perheiden parissa ja toimintaa suositellaan toisille. Myös perheen isompien lasten musiikkiharrastus lisää kiinnostusta pienempien sisarusten muskaritoimintaan. Sosiaalisessa mediassa markkinointi on tehokas ja edullinen keino levittää sanaa, kun taas lehtimainonta alkaa olla turhaa. Työlästä, mutta joskus tehokastakin mainontaa on jalkautuminen ja suoramarkkinointi erilaisissa tapahtumissa tai vaikkapa päiväkodeilla.

Useassa kohdassa haastattelun alkupuolella haastateltavat kommentoivat, että pitäisikin tehdä tästä kysely, tai täytyisikin ottaa vanhempien kanssa puheeksi. Markkinoinnin saavuttavuus, odotukset muskaritoiminnasta, palaute tunneista, toiveet ja kehittämisehdotukset ovat aiheita, joita joskus voisi käsitellä tarkemmin ryhmässä tai palautettavien kyselyiden avulla.

4.2.6 Perheiden sitoutumiseen vaikuttavat monet asiat

Kysyttäessä perheiden sitoutumisesta muskaritoimintaan heräsi jälleen sama ajatus kuin edellä: vanhempia on kaikenlaisia. Toiset ovat selkeästi sitoutuneita ja haluavat panostaa muskariin, toisilla on hällä väliä -asenne. Yleinen havainto oli, että sitoutuminen harrastukseen ja viikoittaiseen toimintaa tuntuu olevan hei-

kompaa ja vaikeampaa kuin ennen. Elämä on hektisempää, ei haluta olla sidotuna tiettyyn aikaan ja menemisiin. Lapsen mielenkiinto vaikuttaa sitoutumiseen ja monet vanhemmat ovat valmiit lopettamaan harrastuksen heti kun lapsi ensimmäisen kerran ilmaisee haluttomuutta osallistua toimintaan, vaikka mielenkiinnon ajoittainen notkahtaminen on luonnollista kaikille. On huomattu, että maksulliseen toimintaan sitoudutaan vahvemmin kuin maksuttomaan. Toimintaan sitoutumisesta kertoo myös se, ilmoittavatko vanhemmat mahdollisista poissaoloista, tullaanko tunnille ajoissa tai ollaanko lasta hakemassa ajoissa heti tunnin päätyttyä. Pohdittiin, pitäisikö opettajan itse enemmän puhua vanhemmille siitä, miten paljon sitoutuminen vaikuttaa opettajan työhön: jos esimerkiksi monta lasta on poissa tunnilta ja opettaja tietää sen etukäteen, voi tunnille suunnitella jotain erityistä ohjelmaa, joka ei täyden ryhmän kanssa onnistuisi.

Haastateltavat saivat listan erilaisista toimintaan sitoutumiseen mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä, joista valittiin tärkeimmät eri ikäryhmien kohdalla. Vauvuryhmissä syiden ajateltiin liittyvät vanhempien kaipuuseen toisten aikuisten seuraan, vanhempien omaan vahvaan musiikkisuhteeseen ja onnistuneeseen markkinointiin. Vanhempien myös koettiin haluavan tukea lapsen kehitystä harrastuksen avulla. 1–2-vuotiaiden lasten ryhmissä nähtiin yhä vertaistuen tarve ja halu tukea lapsen kehitystä harrastuksen avulla, myös aikuisten oma musiikkisuhde sekä huomiot lapsen kiinnostuksesta musiikkiin ja lapselle mieluisa opettaja voisivat vahvistaa sitoutumista. 3–5-vuotiaiden kohdalla tärkeimmiksi sitoutumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi ajateltiin aikuisten halua tukea lapsen kehitystä harrastuksen avulla. Esille nousivat myös aikuisten huomiot lapset kiinnostuksesta musiikkiin, sekä mieluisa opettaja.

4.2.7 Palautteen saaminen on harvinaista

Varhaisiän musiikkikasvattajat saavat yleensä ottaen työstään hyvin niukasti palautetta. Mahdollinen palaute osallistujilta on vähäsanaista toiminnan sisältöön liittyvää ("Olipas kivaa."), kehittämissuhteita ei juurikaan. Usein palautetta antavat vanhemmat ovat itsekin kasvatus- tai musiikkialalla toimivia. Useita vuosia ryhmissä käyneet voivat huomioida jonkun toistuvan mukavan jutun, esimerkiksi tiettyyn vuodenaikaan liittyvän laulun ja ilahtua siitä.

Eräs haastateltavista kertoi joskus keränneensä ryhmän vanhemmilta kirjallisen palautteen, josta esiin nousevia asioita oli käsitelty yhdessä tunnilla. Tämä nähtiin myös yhtenä keinona tuoda esille muskaritoiminnan tavoitteita ja vaikutuksia.

4.2.8 Muskari on lapsen ja aikuisen oma yhteinen hetki

Lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa ei huomattu tapahtuneen mitään suuria muutoksia, lukuun ottamatta puhelinkäyttäytymistä. Joskus tunnilla aikuiset saattavat keskittyä enemmän valokuvaamiseen kuin lapsen kanssa olemiseen. Yleensä kuitenkin aikuiset ovat keskittyneesti lapsen kanssa muskari-tunnilla ja orientoituvat toimintaan.

...että se on niille vanhemmillekin sit semmonen tärkeä tapahtuma, mihin tulee sen lapsen kanssa eikä sitten vaan niin päin että tulevat sinne siksi koska ajattelevat, että se on lapselle kivaa ja tärkeä ja sitten me itse tullaan vähän väkipakolla. (H2)

Tämä nähtiin mieluisana ilmiönä varsinkin, kun yleisesti voi entistä useammin huomata kännykän olevan lapsen ja vanhemman välissä: kadulla kulkiessaan aikuiset saattavat herkästi vain tuijottaa puhelinta, kun lapsi voisi kaivata yhteistä jutustelua ja ympäröivien asioiden ihmettelyä. Pohdittiin, miten kännykkävanhemmuus vaikuttaa lapsen kehitykseen.

Lasten välisessä vuorovaikutuksessa on huomattu muutosta: lapset sanovat toisilleen suuremmin kuin ennen. Joskus opettajan täytyy puuttua siihen, ettei vaikkapa toisen vaatteita tai mieltymyksiä saa turhaan arvostella. Opettajan auktoriteetti 5–6-vuotiaiden ryhmässä voi myös olla koetuksella aiempaa helpommin, lapset eivät arkaile sanoa vastaan opettajalle.

4.2.9 Varhaisiän musiikkikasvattajan ammattia ei tunneta eikä arvosteta

Tämä nyt on kuitenkin edelleenkin semmoinen ammattikunta ja työ, että sitä ei oikein tiedosteta, että semmonen on olemassa kuin varhaisiän musiikinopettaja. (H2)

Joskus joku vanhemmista kysyy muskarin päätteeksi, mitä opettaja tekee työkseen. Saatetaan myös ihmetellä, että tähän ammattiin on mahdollista opiskella-kin. Haastateltavat muistelivat, että tilanne on ollut samanlainen aina ja alan ammattilaisten keskuudessa on myös jatkuvaa puhetta siitä, että työn arvostusta pitäisi saada paremmaksi. Ammatin arvostuksen ei koeta muuttuneen.

Sitten kun sinne tulee joku semmoinen [aikuinen], joka ei niinkuin oikeesti lähde siihen mukaan ja juttelee siellä keskenään jonkun kanssa, niin se semmoiset vetää vähän mattoa jalkojen alta välillä. (H1)

Haastateltavat pohtivat, johtuuko huono arvostus osaksi tiedon puutteesta. Koe-taan myös, että arvostus työtä ja ammattia kohtaan on suurempaa sellaisten ihmisten kohdalla, jotka tietävät, millaista varhaisiän musiikkikasvattajan työ todella on. Ajateltiin, että musiikin hyvinvointivaikutuksiin liittyvän tutkimuksen lisääntyminen ja tiedon esille tuominen voisi lisätä myös tämän ammatin arvostusta. Joskus perheillä voi olla kokemuksia myös vähemmän laadukkaasta musiikkikerhoharrastuksesta, jolloin eron huomaa ammattimaiseen muskariin tullessa. Vanhemmat ovat saattaneet innostua, kun huomaavat, että samaa laulua toteutetaan eri tavoin ja viedään toimintaa eteenpäin, kun vähemmän ammattimaisessa muskarissa on pelkästään laulettu lauluja peräkkäin.

4.2.10 Oman ammattitaidon ylläpitäminen ja yhteydet kollegoihin vaikuttavat työhyvinvointiin

Varhaisiän musiikkikasvattajan työ on rankkaa, kun on jatkuvasti oltava henkisesti läsnä, sekä vastuussa lapsista.

Siinä pitää olla koko ajan niin täysillä läsnä, silmiä ja korvia joka puolella. (H2)

Tutkimuksessa etsittiin myös keinoja hyvän työmotivaation säilyttämiseen. Motivaatiota ylläpitävinä asioina nousivat esille jatkuva kouluttautuminen (kirjallisuus, koulutukset, seminaarit, yhdistystoiminta), vertaisihmiset omalta alalta ja

itsestään huolenpito. Hyvä työyhteisö parantaa opettajan jaksamista ja moniammatillinen yhteistyö helpottaa esimerkiksi digivälineisiin liittyvien pulmien ratkaisemista.

Tärkeäksi opettajan jaksamiseen vaikuttavaksi tekijäksi nähtiin hyvä esihenkilö, joka välittää siitä, miten työntekijällä menee ja on valmis kuuntelemaan työntekijää kaikissa työhön liittyvissä asioissa. Myös esihenkilön pienet välittämisen eleet, kuten käytävällä kuulumisten kysely koettiin merkittävänä yksittäisenä työilmapiiriin liittyvänä tekona.

Työn pirstaloituminen lisää stressiä. Haastateltavat kertoivat turhautuvansa riittämättömyyden tunteeseen, ja siihen, ettei pysty antamaan itsestään niin paljon kuin pitäisi tai haluaisi. Työhön liittyy paljon pieniä erillisiä hoidettavia asioita, suunnitelmien tekoa ja erilaisia projekteja. Monen työnkuvaan kuuluu muutakin kuin opetustyötä muskarissa ja se lisää tarvetta organisoida ja suunnitella omaa työtä. Ajatusten pitää olla monessa asiassa yhtä aikaa ja on usein kiire. Onnistumisen hetket kuitenkin nostavat mieltä ja auttavat palautumaan, muistuttavat siitä miksi on valinnut tämän työn. Helpottaa jaksamista, jos säilyttää leikinomaisen asenteen elämään ja pysyy siinä maailmassa, eikä ota asioita liian vakavasti. Haastateltavat nostivat esiin huolen siitä, että monet alalle kouluttautuvat jättävät alan juuri työssäjaksamisen ongelmien vuoksi.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Keskityn tässä kappaleessa pohtimaan kehittämistehtäväni tulosten sovellettavuutta työelämään, erityisesti omassa työssäni Gradian varhaisiän musiikinopettajana. Opinnäytetyöni avainkysymykset liittyivät Gradian varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan kehittämiseen. Millä keinoin muskaritoiminnan saavutettavuutta voitaisi parantaa niin, että kynnyks osallistua madaltuisi ja yhä useammat perheet lähtisivät mukaan toimintaan? Miten oppilaspitoa ja harrastusmotivaatiota voisi vahvistaa? Lisäksi halusin mukaan näkökulmia kulttuurihyvinvoinnista ja muskariharrastuksen vaikutuksista lasten kehitykselle. Työn edetessä tutkimuskysymykset tarkentuivat ja enemmän painoa sai esimerkiksi monimuotoisuuden ja saavutettavuuden merkitys harrastustoiminnassa.

Opinnäytetyön teoriaosuuteen kokosin tutkimustietoa musiikin hyvinvointivaikutuksista. Tätä materiaalia voisi käyttää markkinoinnissa ja tiedotuksessa ja lisätä näin perheiden tietoa muskariharrastuksen hyödyistä. WHO:n raportissa kulttuurin hyvinvointivaikutuksista (Fancourt & Finn 2017) pienten lasten kohdalla selvimmin esille nousivat musiikkiharrastuksen hyödyt oppimiseen, kielen kehitykseen ja vuorovaikutukseen. Kulttuurihyvinvointi on terminä vakiintunut, muttei käytännössä yleisesti vielä kovin tunnettu. Taidekasvattajien olisi ehkä syytä panostaa tiedon lisäämiseen ja pyrkiä sitä kautta parantamaan oman työnsä arvostusta ja tunnettuutta. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen tasolla kulttuurihyvinvointi tulisi nostaa vakavasti otettavaksi teemaksi esimerkiksi sote-uudistusta toteutettaessa.

Pohdin tässä luvussa lisäksi mahdollisia jatkotutkimustarpeita sekä suhteessa Gradian varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan kehittämiseen, että yleisemmin tähän aiheeseen liittyen.

5.1 Suuntaviivoja Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen kehittämiseksi

Avainsana Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen kehittämistoimille on monimuotoisuus. Perheet ovat monenlaisia, joten tarvitaan monenlaista toimintaa.

Perinteisesti varhaisiän musiikkikasvatustoiminta taiteen perusopetuksessa on tarkoittanut säännöllistä viikoittain kokoontuvaa muskariryhmää. Tämä on tavoitteellista varhaisiän musiikkikasvatustoimintaa sellaisena kuin mitä muskari on totuttu ajattelemaan. Se on yhä arvokas ja säilytettävä toimintamuoto. Tämän päivän perheiden harrastus- ja vapaa-ajankäyttötottumukset, sekä työelämän kirjo kuitenkin luovat tarvetta myös epäsäännöllisille, mutta silti laadukaille ja tavoitteellisille harrastusmahdollisuuksille. Opetushallituksen musiikin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaitoksille annetaan hyvin vapaat kädet varhaisiän musiikkikasvatuksen järjestämiseen. Useiden musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmiin varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta tutustuttuani johtopäätös on, ettei opetuksen rakenteita tarkastellessa tätä vapautta ole juuri käytetty. Varhaisiän musiikkikasvatus on monissa oppilaitoksissa yhä lähes pelkästään kerran viikossa tapahtuvaa säännöllistä ryhmätoimintaa.

Lapset ovat monenlaisia. Erityisen tuen tarve on kasvanut. Koulujärjestelmämme ohjaa pyrkimys kaikille yhteiseen mahdollisuuteen osallistua omista lähtökohdistaan käsin, riittävän tuen turvin. Tunnistamme integraation heikot kohdat, kun ohjaavia käsipareja on liian vähän ja resurssit eivät kohtaa käytännön tarpeita. Miten harrastustoiminta ottaa huomioon erilaiset oppijat? Toisaalta kaikilla meillähän on omat erityistarpeemme ja omat tapamme toimia. Millaista on esteetön ja saavutettava varhaisiän musiikkikasvatustoiminta?

5.1.1 Opetussuunnitelma ja tavoitteet

Gradian opetussuunnitelma varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta (liite 2) myöntäilee valtakunnallisia taiteen musiikin perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteita (ks. luku 2.1). Monipuolisuudessaan ja kokonaisvaltaisuudessaan se antaa mahdollisuudet järjestää muskaritoimintaa vaihtelevin teemoin ja painotusaluein. Gradian opetussuunnitelman tarkistustyön tavoitteina varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta on säilyttää toiminnan kuvauksessa opetushallituksen määrittelemät linjat ja kuvata opetuksen sisältöjä lapsilähtöisesti ja riittävän konkreettisesti.

Opetussuunnitelmaan ehdotetaan lisättäväksi maininta opetuksen monimuotoisuudesta. On pohdittava keinoja, joiden avulla tavoitteellisuus säilyy ohjenuorana kaikessa toiminnassa, myös monimuotoisempaa opetusta tarjottaessa. Millaisia ovat ne tavoitteet, joita voidaan asettaa lyhytkestoiselle ja kertaluontoiselle varhaisiän musiikkikasvatustoiminnalle? Miten toimintaa ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan?

Opetushallituksen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa varhaisiän musiikkikasvatuksen osalta mainitaan esimerkiksi myönteiset musiikilliset elämykset, sekä lapsen luovuuden kehittäminen. Ehkä näistä aineksista voisi koostaa tavoitteita kertaluonteisille musiikkituokioille. Voisivatko digitaaliset sisällöt yhdistettyinä harvemmin toteutettaviin live-tuokioihin olla avain oppimisen portaisiin ja pitkäjänteiseen musiikkiharrastukseen sellaisissa alle kouluikäisten lasten perheissä, joille sitoutuminen viikoittaiseen toimintaan ei ole syystä tai toisesta mahdollista. (ks. luku 2.4)

5.1.2 Lasten musiikkikampus

Lasten musiikkikampus kokoaa yhden sateenvarjon alle koko Suomalaisen musiikkikampuksen alle 10-vuotiaille suunnatun toiminnan. Lasten musiikkikampuksella on viikoittaista toimintaa taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin muodossa, sekä esimerkiksi kahdesti vuodessa järjestettävä Sähkö-viikko, johon kuuluvat taiteen perusopetuksen oppilaskonsertit. Lisäksi on suunnitteilla erityinen opintotarjotin lyhytkestoiselle harrastustoiminnalle. Opintotarjottimelle on tarkoitus koota monenlaista ohjelmaa: lyhyitä konsertteja musiikkikampuksen musiikinopiskelijoiden esittäminä, yksittäisiä tanssi- ja musiikkituokioita, sekä muutaman kokoontumiskerran muskari/tanssiperiodeja erilaisin teemoin. Suunnitteilla on yhtenäinen tiedotuskanava, josta olisi helposti löydettävissä kaikki ohjelma.

Musiikkikampuksella on noin 600 opiskelijaa. Heillä on jo opintojen alkuvaiheisakin valtava määrä osaamista, joka kannattaisi ottaa laajemmin käyttöön Lasten musiikkikampuksen toiminnan sisältöjä suunniteltaessa. Lyhytkurssit ja yksittäiset tuokiot ja konsertit voisivat olla osa opiskelijoiden käytännön harjoittelua

ja näin tuloksena olisi monipuolinen kurssitarjotin. Musiikkikampuksen opettajat voisivat täydentää kurssitarjontaa omien erityistaitojensa osalta.

Lapsille suunnattujen kestoltaan lyhyiden ja äänenvoimakkuudeltaan maltillisten konserttien sisältö voisi koostua musiikkikampuksen opiskelijoiden ohjelmistosta, siis siitä musiikista, jota he muutenkin soittavat ja harjoittelevat. Lapsille suunnattua elävän musiikin tarjontaa, muun kuin lastenmusiikin osalta, on harvillisen vähän. Tällä keinoin sitä voisi lisätä, monipuolistaa ja pyrkiä vähitellen vaikuttamaan lastenkonserttikulttuuriin. On merkityksellistä lasten musiikkisuhteen kehittymiselle, että lapsilla olisi mahdollisuus tutustua eri tyyllilajeihin ja kokoonpanoihin mahdollisimman monipuolisesti ja näin löytää itselle miellyttävää musiikkia. Yleisen käsityksen mukaan ei ole mitään tiettyä musiikin lajia, joka olisi erityisen hyvää tai hyödyllistä, vaan juuri henkilökohtaisilla mieltymyksillä ja tunnesiteellä on voima nostaa esille niitä taiteen hyvinvointivaikutuksia, joita on tarkemmin esitelty luvussa 2.2. Opiskelijan kannalta lapsille suunnattu konsertti voisi olla matalan kynnyksen toimintaa, kun ei kerralla tarvitse olla kasassa pitkän konsertin tai keikan ohjelmistoa, vaan esiintymään pääsee lyhyemmälläkin kokonaisuudella. Lisäksi lapsiyleisölle esiintyminen toisi monipuolista esiintymiskokemusta ja valmentaisi tulevaan työelämään.

Pedagogiopiskelijat voisivat omien valmiuksiensa mukaan valmistella erilaisia tuokioita tai muutaman kerran periodeja osaksi Lasten musiikkikampuksen kurssitarjotinta. Opinnoissa ajankohtaisia didaktisia teemoja pääsisi heti sovelta-
maan käytäntöön ja opiskelijat voisivat kokeilla omia ideoitaan vapaasti. Opetusharjoittelussa ohjauksen tulisi olla riittävää, jotta opiskelijan harjoittelukokemuksesta muodostuisi rakentava ja opetuksen laatu pysyisi korkeana.

Lasten musiikkikampuksen opintotarjotinta tulisi markkinoida yhtenä kokonaisuutena, jonka sisältöihin voisi päästä osalliseksi hankkimalla Lasten musiikkikampuspassin. Passi voisi osaltaan kannustaa perheitä osallistumaan toimintaan epäsäännöllisen säännöllisesti siten kuin omille aikatauluille on sopivaa. Edellä mainittua haastetta toiminnan tavoitteellisuudesta voitaisi ehkä pyrkiä ratkomaan suuremmissa mittakaavassa. Lasten musiikkikampuksen opintotarjotinta voitaisi suunnitella vaikkapa puolen vuoden mittaisina kokonaisuuksina. Kausisuunnitelmaan voitaisi kirjata tiettyjä tavoitteita ja aihealueita, joita kauden

sisällöt jollain tapaa sivuaisivat. Näin ollen tarjottimelta pieniä palasia poimien voisi olla mahdollista päästä kiinni suurempiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi samat musiikilliset käsiteparit, vaikkapa nopea–hidas, voisivat toistua erityyppisissä tilaisuuksissa ja perheitä voitaisi ohjata kiinnittämään niihin tietoisesti huomiota.

Lasten musiikkikampustoiminta voisi lähtiessään sujuvasti käyntiin täydentää lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa uudenlaisella tavalla tarjoten laadukasta ja tavoitteellista taidekasvatusta lyhyempinä kokonaisuuksina. Näistä perheet voisivat itselleen sopivina yhdistelminä ammentaa toimintaa linjakkaaksi kokonaisuudeksi. Jatkossa kampuspassia voitaisi kehittää siten, että sillä ohjattaisi perheitä valitsemaan toimintoja monipuolisesti, esimerkiksi erilaisia vaihtoehtoisia kampuspolkuja pitkin. Näihin polkuihin olisi valmiiksi ehdotettuna sellaisia sisältöjä, jotka yhdessä voisivat muodostaa tavoitteellisia kokonaisuuksia.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen ei tarvitse olla sidoksissa ainoastaan ohjattuihin tuokioihin, vaan vielä hedelmällisempi tavoite olisi antaa perheille eväitä varhaisiän musiikkikasvatuksen toteuttamiseen myös kotona. Musiikkipedagogin ohjaamat tuokiot ovat arvokas osa toimintaa ja tärkeä kokemus myös ryhmässä toimimisen kannalta. Jos perheen elämäntilanteeseen ei kuitenkaan sovi sitoutuminen säännölliseen viikoittaiseen toimintaan, yksi Lasten musiikkikampuksen opintotarjottimen tavoite voisi olla erilaisten välineiden ja materiaalien tarjoaminen musiikkituokioiden toteuttamiseen kotona.

5.1.3 Yhteistyö Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa

Luonteva yhteistyön muoto on tarjota Jyväskylän ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoille opetusharjoittelumahdollisuus Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen ryhmissä. JAMK:illa ja Gradialla on yhteiset toimitilat Jyväskylässä Pitkädulla. Aiemmistä kokemuksista päätellen (ks. luku 4.2.2) opetusharjoittelun mallia on kehitettävä siihen suuntaan, että opiskelijayhteistyö voisi olla todellinen voimavara ja positiivisella tavalla Gradian muskarit muista toiminnan tarjoajista erottava erityispiirre. Yh-

teisopettajuus ja monta ohjaavaa käsiparia voivat parhaimmillaan parantaa toiminnan laatua. Huonoimmillaan kuitenkin opetusharjoittelijoiden jatkuva vaihtuminen ja opiskelijoiden pedagogisten taitojen harjaantumattomuus voi vähentää perheiden halua sitoutua toimintaan.

Opetusharjoitteluyhteistyötä olisi voitava suunnitella yhdessä JAMK:n kanssa siten, että kaikkien osapuolten kannat tulisivat otetuksi huomioon. Olisi selvitettävä käytettävissä olevat resurssit, pohdittava opiskelijoiden tarpeita ja mietittävä sitä, miten opetusharjoittelu vaikuttaa ryhmiin ja perheisiin. Onko Gradian muskariryhmiä riittävästi, että kaikille opiskelijoille löytyy sopiva harjoittelu-ryhmä? Ehkä opetusharjoittelun voisi suorittaa pareittain. Mikä on ohjaavan opettajan rooli ja mitä kaikkea harjoitteluun kuuluu?

5.1.4 Markkinointi ja tiedotus

Gradian taiteen perusopetuksen markkinointi on siirtynyt painetuista lehti-ilmoituksista ja julisteista enemmän internettiin ja sosiaaliseen mediaan. Julisteita tosin on vielä käytetty mainostuksessa esimerkiksi neuvoloissa, perhepuistoissa ja päiväkodeissa. On koettu haasteita tiedon välittämisessä ja huomattu henkilökohtaisen kontaktin olevan tehokkain markkinoinnin muoto. Tarvitaan pitkäjänteistä työtä toiminnan kasvattamiseksi jälleen. Koronarajoitusten väistyttyä olisi ehkä hyvä jalkautua tapahtumiin ja kauppakeskuksiin, antaa ihmisille konkreettisia esimerkkejä Gradian tarjonnasta.

Perheillä ei välttämättä ole riittävästi tietoa muskaritoiminnan sisällöistä. Itse kuulen omassa työssäni usein, että perheet valitsevat muskaria mieluummin jonkin liikuntaharrastuksen, tai että aikuiset kertovat, ettei oma lapsi jaksakaan kauaa paikoillaan. Painotan itse toiminnasta kertoessani, että muskarissa liikutaan paljon. Joskus vanhempien kanssa keskustellessa tuntuu, että omaan pedagogiseen osaamiseen ei luoteta, vaan vanhemmat antavat ohjeita liittyen muskaritunnin sisältöön. Tarkoitus voi toki olla hyvä ja osoittaa aikuisten kiinnostusta ja välittämistä omasta lapsesta. Luvussa 2.6 kuvataan opettajan erilaisia rooleja. Ammatillisen roolin turvin opettajalla tulisi olla valmiudet perustella

omia pedagogisia linjojaan ja valintojaan vahvistaakseen vanhempien luottamusta omaan ammattitaitoonsa.

Harrastajamäärät muskarissa pienenevät, vaikka tieto musiikin hyvää tekevästä vaikutuksesta lisääntyy. Kulttuurin ja taiteen hyvää tekeviä vaikutuksia pitäisi tuoda aktiivisemmin esille, ehkä se lisäisi kiinnostusta muskaritoimintaa kohtaan. Luottavatko ihmiset tutkittuun tietoon, pidetäänkö sitä arvokkaana? Millä perusteilla harrastus valitaan? Miten tieto musiikkiharrastuksen hyvinvointivaikutuksista saavuttaisi perheet? On pohdittu musiikkikampuksen roolia tiedonlevityksessä. Voitaisi perustaa musiikkikampuksen oma blogi, jossa eri kirjoittajat voisivat tuoda esille tutkimustuloksia ja esitellä Lasten musiikkikampuksen toimintaa.

Asiantuntijahaastatteluihin kävi ilmi, että opettajien on vaikea arvioida mitä perheet muskaritoiminnalta odottavat. Myöskään palautetta toiminnasta ei perheiltä juuri saa. Onko vuorovaikutus perheiden ja opettajan välillä liian vähäistä tai pinnallisiin asioihin keskittyvää ja mistä tämä johtuu? Haastatteluihin ei kertaakaan tullut esille, että tiedotusta perheiden suuntaan olisi ollut liikaa, päinvastoin pandemia-aikana lisääntynyt tiedottaminen oli koettu mieluisana asiana. Tiedottaminen, kyselyt ja palautteen kerääminen nostettiin esiin hyvinä ideoina ja haastateltavat pohtivat, miksi niitä ei tehdä enemmän. Miksi ei tehdä? Ehkä siksi, että niiden järjestäminen kuormittaa opettajaa, tuo lisätyötä. Oppilaitoksella tulisi olla yhtenäinen linja palautteen keräämiseen ja käsittelyyn. Tiedottaminen taiteen hyvinvointivaikutuksista ei saisi olla vain yksittäisten opettajien vastuulla, vaan koko oppilaitoksen asia.

5.2 Perheet ja harrastaminen

Aika ajoin julkisuudessakin käydään pohdintoja siitä, tarvitseeko alle kouluikäinen lapsi harrastuksia. Oikea vastaus lienee, että ei välttämättä tarvitse. Jos intoa harrastamiseen kuitenkin löytyy, miksipä ei lapsen viikko-ohjelmaan voisi sisällyttää yhden tai pari ohjattua harrastustuokiota, jos se ei liikaa kuormita perhettä

ja väsyttä lasta. (ks. luku 2.4) Ryhmässä toimimisen taitoja oppii vain harjoittelemalla. Jos lapsi ei käy päivähoitossa, ryhmämuotoinen harrastus on mitä parhain tapa opetella luvussa 2.2.4 kuvattuja kaveritaitoja.

Joskus vanhemmat täyttävät lasten illat erilaisilla harrastuksilla. Syynä voi olla aikuisen oman ajan kaipuu, tai halu tarjota lapselle kehittävästä tekemistä. Haasteita opettajan työssä lisää, jos ryhmässä on lapsi, joka väkisin tuodaan harrastuksen. Niissä tilanteissa on koetuksella opettajat taito motivoida lasta (ks. luku 2.2.2) ja hoitaa asiaa yhdessä perheen kanssa keskustellen.

5.3 Varhaisiän musiikinopettajan rooli

Opettajan on pystyttävä ottamaan huomioon ryhmädynamiikkaan ja ryhmätoiminnan prosessin eri vaiheisiin liittyviä asioita ja reagoimaan niihin, kannustamaan vuorovaikutukseen eri tasoilla. Opettaja huolehtii opetuksen etenemisestä suunnitelman mukaan, arvioi tavoitteiden toteutumista ja muokkaa suunnitelmia tarpeen mukaan. Opettaja työskentelee omalla persoonallaan ja on esimerkkinä ja auktoriteettina niin lapsille kuin aikuisillekin.

Perheryhmissä opettajan rooli on erilainen kuin ryhmissä, joihin lapset tulevat ilman omaa aikuista. Joskus muskaritunnilla huomaan aikuisten suotta rajoittavan lapsia. Kielletään koskemasta ja kokeilemasta, vaikka tunnin rakenteessa olisi menossa kohta, jolla pyritään tukemaan lasten mielikuvituksen heräämistä ja ihmettelyä. Näissä tilanteissa mietin, miten voisin rohkaista aikuisia heittäytymään mukaan leikkiin yhdessä lapsen kanssa. Sama asia tulee usein esiin 1–2-vuotiaiden ryhmissä, joiden lapset ovat aktiivisia liikkujia ja haluavat herkeämättä harjoitella kehityksessä olevia motorisia taitojaan. Aikuiset vaivaantuvat, kun oma lapsi ei pysy paikoillaan tai kiukustuu kun aikuinen yrittää rajoittaa lasta. Kaksi-vuotiaiden ryhmissä tahtoikään liittyvät kiukkukohtaukset voivat hävettää vanhempia, vaikka on kyseessä täysin tavallinen lapsen kehitykseen liittyvä asia, jonka kaikki ryhmässä varmasti tunnustavat. Olen huomannut, että omalla esimerkilläni voin vaikuttaa vanhempiin ja usein myös sanon, ettei haittaa, jos harmittaa. Saatan yrittää viedä huomiota pois kiukusta esimerkiksi soitinten avulla ja pyrin rakentamaan erilaiset siirtymätilanteet mahdollisimman sujuviksi.

Taiteen perusopetuksessa varhaisiän musiikkikasvatus muodostaa kivijalan. Kuten luvussa 2.2.1 todetaan, lapsen musiikkisuhde alkaa kehittyä jo ennen syntymää ja muskari voi toimia sen suhteen vahvistajana ja pohjan rakentajana. Muskarista voi alkaa koko elämän läpi kestävä harrastus. Merkittävä osa muskarilaisista jatkaa opintopolkua instrumenttiopintoihin. Jos muskarilaisten määrä laskee, mitä tapahtuu soitto-oppilaiden määrälle? Mistä oppilaitokset saavat uusia oppilaita? Voisiko tämä motivoida instrumenttiopettajia ja muskariopettajia yhteistyöhön? Miten siirtymä muskarista soiton opiskeluun olisi mahdollisimman sujuva?

5.4 Digitaaliset sisällöt

Musiikin etäopetusta alettiin Suomessa kehittää jo 1990-luvulla, pian internetin käyttöönoton jälkeen. Keväällä 2020 pandemiasta johtuneet rajoitukset toivat etäopetuksen hetkellisesti koskemaan lähes kaikkia oppilaitoksia ja opiskelijoita. Siirtymä jouduttiin toteuttamaan nopeasti ja vähällä valmistautumisella. Muskarissa etäopetus on koettu ongelmalliseksi monestakin syystä. Ydinongelma liittyy toiminnallisen ryhmämuotoisen opetuksen keskeisiin sisältöihin. Piiriä ei voi tehdä etänä. Ryhmän vuorovaikutus ei myöskään pääse läheskään samalle tasolle, kuin kasvokkain tavatessa. Opetuksessa tavallisesti käytettävät välineet sijaitsevat muskariluokassa, eikä voida olettaa perheiden hankkivan kotiin kovin suurta määrää erilaisia soittimia. Toki opettaja ja perheet voivat käyttää omaa luovuuttaan ja askarrella soittimia itse, mikä voi tuoda mukavankin lisän opetukseen.

Digitaalisia sisältöjä suunnitellessa ei siis voi lähteä liikkeelle samoista lähtökohdista kuin lähiopetuksessa. Tavoitteet on asetettava eri tavoin. Jos on kyseessä livenä toteutettava etämuskari, mukaan voi varovasti liittää vuorovaikutteisiakin osioita, mutta varsinaisesta ryhmätoiminnasta ei ehkä voi kuitenkaan puhua. Lähiopetuksessa yleensä mukavaa tunnelmaa luova lasten kanssa jutustelu voi etäopetuksessa helposti johtaa kaoottiseen tilanteeseen, kun mikrofoneja availaan ja suljetaan, puhutaan päällekkäin, eikä kuunnella opettajaa. Jos opettaja voi pitää osallistujien videokuvat näkyvillä, voisi vuorovaikutuksen välineeksi keksiä

erilaisia visuaalisia keinoja kuten peukalon näyttäminen ylös tai alas. Tehtävät voivat olla sellaisia, joissa kysymyksiin vastataan liikkeellä, kuten: ”Miten karhu kävelee?”

Muskarivideo on opettajan tekemä tuotos, joka jaetaan osallistujille esimerkiksi YouTuben kautta salattuna, eli niin että vain linkin saaneet voivat katsoa videon. Muskarivideon etuja on, että perheet tai päiväkotiryhmät voivat katsoa videon silloin kun itse haluavat. Saman videon voi katsoa montakin kertaa, jolloin toisto tukee lasten oppimista. Videon voi hetkeksi pysäyttää, jos opettaja vaikkapa kehottaa osallistujia hakemaan jotain muskaria varten, esimerkiksi: ”Etsi jokin esine, jota voi rummuttaa.” Muskarivideon, kuten etämuskarinkin keston tulee olla liivemuskaria lyhyempi, jolloin lasten keskittymiskyky pysyy paremmin yllä. Videon teknisen toteutuksen on syytä olla riittävän laadukas, jotta sitä on miellyttävä seurata. Opettajalla tulisi olla käytössä hyvät ja toimivat välineet, sekä aikaresurssi videon toteuttamiseen, ellei teknisestä toteutuksesta vastaa joku toinen henkilö. Gradiassa esimerkiksi media-alan opiskelija voisi vastata teknisestä toteutuksesta harjoitustyönään. Tästä on jo olemassa käytännön kokeiluja.

Jos on oletus, että lapsi osallistuu etämuskariin tai katsoo muskarivideota kotona yhdessä oman aikuisen kanssa, voi lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen kiinnittää enemmän huomiota. Voihan olla, että aikuisen on helpompikin heittäytyä lapsen kanssa leikkiin ja musisoida jos muita vieraampia aikuisia ei ole läsnä. Perheiden osallistamisessa tuokioon on keksittävä keinoja, jotka on mahdollisuus toteuttaa erilaisissa ympäristöissä riippuen siitä, missä muskariin osallistutaan. Onko tuoleja, patjoja, tilaa liikkua tai soittimia? Perheitä voi kannustaa käyttämään mielikuvitusta soveltaessaan muskarin sisältöjä omaan ympäristöönsä. Tehtävät voisivat olla suuntaa antavia: ”Etsi jotain sinistä. ” ”Minne voisi kiivetä?” ”Tehkää temppurata.”

Yhtenä Gradian varhaisiän musiikkikasvatuksen kehittämisteemana jatkossa on lisätä yhteistyötä päiväkotien kanssa. Tavoitteena on viedä toimintaa päiväkoteihin, joissa lapset jo valmiiksi ovat. Näin voidaan helpottaa ja tuoda vaihtelua päiväkotien arkeen ja helpottaa perheiden arki-iltoja, kun lasten kuljettaminen harastuksiin vähenee. Muskarivideot ja etämuskarit voisivat olla yksi päiväkotiyhteistyön keino. Pitkällä aikavälillä on pohdittava, kuinka muskarivideot kestävät

aikaa. Kerran tehty videohan säilyy tallenteena ja sitä voidaan käyttää aina uudelleen uusien lapsiryhmien kanssa. Voisiko päiväkotit ostaa käyttöoikeudet aina tietyille ajanjaksoille kerrallaan ja kuinka usein videot on tarpeen uusia? Pitäisikö Lasten musiikkikampuksen opintotarjottimen rinnalle luoda myös digitaalinen opintotarjotin?

Digitaalisten sisältöjen käyttö opetuksessa on murroksessa ja on luultavaa, että seuraavien vuosien aikana tulemme näkemään monenlaisia uusia käyttötapoja erilaisille digitaalisille välineille ja alustoille. Varhaisiän musiikkikasvatus ei voi jäädä sivuun tästä kehityksestä, vaan alan on toimittava aktiivisesti sen eteen, että kehittyvät menetelmät ovat soveltuvia myös muskaritoiminnassa. Pandemia-ajan osin huonot kokemukset johtuivat varmasti paljolti siitä, ettei digitaalisuudesta muskaritoiminnassa ollut kovin paljon aiempaa kokemusta. Muuttuvaan tilanteeseen ei ollut varauduttu, vaan siirtymä etäopetukseen piti tehdä lennossa. On ehkä huono perusajatus, että muskaritoiminta sellaisenaan olisi siirrettävissä etätyökalujen varaan. Toiminta on suunniteltava eri lähtökohdista käsin ja otettava digitaalisuudesta irti se hyöty, mikä parhaiten soveltuu varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteisiin ja erityispiirteisiin.

5.5 Lopuksi

Musiikkiharrastuksen hyvinvointivaikutukset eivät vielä ole erityisen hyvin tunnettuja ja sisäistettyjä edes alan ammattilaisten keskuudessa. Tutkimustiedon viemistä käytäntöön olisi lisättävä ja löydettävä keinoja tietoisuuden lisäämiseen. Tiedonkulun väyliä tutkijoilta käytännön toimijoille olisi tehostettava. Musiikkipedagogien olisi pohdittava keinoja tiedon välittämiseksi perheille.

Monimuotoisuus varhaisiän musiikkikasvatustoiminnassa on innostava ja uudellinen ajatus, joka antaa monenlaisia mahdollisuuksia toiminnan saavutettavuuden parantamiseksi. Uskon, että tässä opinnäytetyössä esille tuotujen keinojen avulla toimintaa voitaisi kehittää siten, että mahdollisuus muskariharrastukseen laajenisi koskettamaan entistä useampia perheitä ja uusia perheitä lähtisi mukaan toimintaan. Lopulta on kyse yhdenvertaisuudesta. Yhdenvertaisuus on inhi-

millinen ja osallisuutta edistävä periaate, jonka toivoisi sisältyvän myös musiikkiharrastuksen rakenteisiin. Mitä keinoja on jo olemassa yhdenvertaisuuden edistämiseen? Mitä vielä voitaisi tehdä?

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Byman, R. 2000. Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa Kansanen, P., Uusi-kylä, K. 2000. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Jyväskylä: PS-kustannus.

Fancourt D. & Finn S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; (Health Evidence Network (HEN) synthesis report 67).

Fredrikson, M. 2011. Alle kolmevuotiaan musiikilliset kontekstit. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P., Väkevä, L. (toim.) Musiikkikasvatus, näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME r.y.

Friman, M. Opintosihiteeri. 2021. Tilastoja. Sähköpostiviesti. Luettu 15.11.2021.

Graven S.N. & Browne J.V. 2008. Auditory development in the fetus and infant. *Newborn and Infant Nursing Reviews* 8(4): 187–193. doi: 10.1016/j.jpeds.2016.12.072.

Habibi A., Damasio A., Ilari B., Sachs M.E. & Damasio H. 2018. Music training and child development: a review of recent findings from a longitudinal study. *Annals of the New York Academy of Sciences*1423(1): 73–81. doi:10.1111/nyas.13606.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvoori, J., Lönnqvist, J.E., Hankonen, N., Renvik, T.A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2020. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus (TAIKE).

Huottilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Irisvik, S. & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: S&S

Jasesoi ry. JaSeSoi ry suomalaisen musiikkikasvatuksen eturintamassa. Luettu 12.11.2021. <https://jasesoi.com/jasesoi-ry/>

Järvilehto, L., 2012. Tee itsestäsi mestariajattelija. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

Karjalainen, M., Lindroos, S., Matero, M., Simola, T. 2020. Kasvatus- ja ohjausalan käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Keltto, T. & Lönnqvist, A. 2021. Lasten osallistuminen suunnitteluun ja suunnittelun työvälaineet. Teoksessa Mäkinen, M. (toim.) 2021. Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Luettu 15.11.2021. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf?fbclid=IwAR0dPlu40gnZ22LOX4lu40hfEIFusJ4kCruhMY512wHTVHiTaDC6GqAHMw

Kivelä, J. Koulutuspäällikkö. 2021. Suullinen tiedonanto. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia.

Kivijärvi, S., Sutela, K. 2021. Avoin kohtaaminen ja kunnioitus. Teoksessa Mäkinen, M. (toim.) 2021. Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Luettu 15.11.2021. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf?fbclid=IwAR0dPlu40gnZ22LOX4lu40hfEIFusJ4kCruhMY512wHTVHiTaDC6GqAHMw

Kulhelm, K. 2011. Sitoutuminen harrastajateattereissa - Keinoja harrastuksen lopettamisen ehkäisemiseen. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Laaksonen, V. & Repo, L. 2017. Kaveritaitoja. Tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseen varhaiskasvatuksessa. Folkhälsan.

Laitinen, S. 2021. Pienten lasten motivaatio. Jyväskylä: PS-kustannus.

Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J., Huotilainen, M., Tervaniemi, M. 2018. Music playschool enhances children's linguistic skills. Scientific reports.

Marjanen, K. 2011. Musiikkisuunnittelu varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P., Väkevä, L. (toim.) Musiikkikasvatus, näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME r.y.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 42/2012.

Opetushallitus. 2017. Musiikki taiteen perusopetuksessa. Luettu 17.11.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/musiikki-taiteen-perusopetuksessa-2017>

Paajanen, P. 2001. Lapsen vapaa-aika huoltajan silmin. Perhebarometri. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. E 12/2001.

Pearce E., Launay J. & Dunbar R. I. 2015. The ice-breaker effect: singing mediates fast social bonding. Royal Society Open Science 2(10): 150221. doi: 10.1098/rsos.150221

Pelastakaa lapset. Lapsen osallisuus. Luettu 17.11.2021. <https://www.pelastakaa-lapset.fi/lapsen-oikeudet/lasten-osallisuus/>

Perhevapaiden tietopaketti. Kansaneläkelaitos. 2021. Viimeksi muokattu 5.8.2021. Sivu päivitetty 28.8.2017. Luettu 30.10.2021. <https://www.kela.fi/perhevapaat-tietopaketti>

Pursiainen, T. 2003. Sitoutumisesta ja sitoutumattomuudesta. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Rikandi, I. musiikkikasvattaja, musiikin tohtori. 2021. Asiantuntijahaastattelu. Musiikinopetuksen digitaaliset mahdollisuudet. Webinaari 13.10.2021. BlueC

Ruippo, M. 2015. Musiikin verkko-opetus. Yhteenvetoraportti Sibelius-Akatemian aluekehitys-hankkeesta vuosina 2001–2003 ja sen jälkeisestä verkko-opetuksen kehittämisestä. Lisensiaatintyö. Sibelius-Akatemia.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 15.11.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Sorsa, M. 2015. Kirkon muskari on huippu! Vanhempien kokemuksia seurakunnan muskaritoiminnasta. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Strong J.V. & Mast B.T. 2019. The cognitive functioning of older adult instrumental musicians and non-musicians. *Aging, Neuropsychology, and Cognition*. 26(3): 367–386. doi: 10.1080/13825585.2018.1448356.

Suomalainen musiikkikampus. Päivitetty 12.11.2021. Luettu 13.11.2021 <https://www.musiikkikampus.fi/avoimetovet>

Suomalaisen kirjallisuuden seura. Kansallisbiografia. Maisa Krokfors. Julkaistu 11.12.2019. Luettu 12.11.2021. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/10085>

Suomalaisen kirjallisuuden seura. Kansallisbiografia. Soili Perkiö. Julkaistu 11.12.2019. Luettu 12.11.2021. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/10087>

Suomen Unicef. Lapsiystävällinen kunta. Mitä laki sanoo lapsen osallisuudesta? Luettu 17.11.2021. <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/teemapaketit/aluksimeidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/mita-laki-sanoo-lapsen-osallisuudesta>

Tarr B., Launay J. & Dunbar R.I.M. 2014. Music and social bonding: “self–other” merging and neurohormonal mechanisms. *Frontiers in Psychology*. 5:1096. doi: 10.3389/fpsyg.2014.01096.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusikylä, K. 2000. Voiko luovuutta opettaa? Teoksessa Kansanen, P., Uusikylä, K. 2000. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Jyväskylä: PS–kustannus.

Varhaisiän musiikkikasvattajat ry. Säännöt 2018. Luettu 12.11.2021. <https://drive.google.com/file/d/1oTW5rBa9PsnC71QbphHKFxZ4DOqW0EQ0/view>

Varhaiskasvatus 2020. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti. 2021. Päivitetty: 27.9.2021 Luettu 30.10.2021. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/varhaiskasvatus>

Viitanen, S. 2015. Oikeus musiikkiin – Suomen musiikkineuvosto julkaisi uuden musiikkipoliittisen ohjelman. IPR University center. <https://iprinfo.fi/artikkeli/oikeus-musiikkiin-suomen-musiikkineuvosto-julkaisi-uuden-musiikkipoliittisen-ohjelman/> Luettu 17.11.2021.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 31. artikla. Unicef. 1989.

Young, S. 2016. Early childhood music education research: An overview. Research Studies in Music Education. Vol. 38 (1) 9-21.

LIITTEET

Liite 1. Kysymykset haastateltaville

Musiikkipedagogi yamk-opinnot
Jesi Blomgren
Tampereen ammattikorkeakoulu
Oppilaspito muskarissa -haastattelut

Kiitos kun olet suostunut haastatteluuni! Teemana on perheiden sitoutuminen vamu-ka-toimintaan ja oppilaspito. Toivon, että pohtisit alla olevia kysymyksiä ennen haastattelua. En tarvitse kirjallisia vastauksia vaan äänitän haastattelut, litteroin ne ja käytän opinnäytetyön aineistoina. Työssäni käsittelen tietoa tutkimuseettisesti luotettavasti siten, että haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi työstä.

Opinnäytetyö on osa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa ja työn ohjaaja on lehtori Mirja Kopra (puh. 050 311 9641), häneltä saa tarvittaessa lisätietoja asiaan liittyen.

Varhaisiän musiikkikasvatus taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa:

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on lapsen luovuuden, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen. Myönteiset musiikilliset elämykset muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmille musiikkiopinnoille. Leikinomaisella toiminnalla edistetään lapsen ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia. Kokemuksia ja elämyksiä vahvistetaan ottamalla toiminnassa huomioon oppimisen moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet. Varhaisiän musiikkikasvatukseen voi sisältyä instrumenttiopintoihin valmentavaa opetusta. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisen varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja laajuudesta.

Kysymykset:

Mikä merkitys mielestäsi on tavoitteellisuudella vamu-ka-toiminnassa eri ikäryhmissä? Perusteletko toimiasi muskaritunnilla, kerrotko tavoitteista lapsille tai aikuisille?

Mitä ajattelet vamuka-osuudesta valtakunnallisessa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa? Ovatko tavoitteet realistisia? Lisäisitkö jotain?

Miten (Gradian/JAMK:n) muskaritoimintaa on kehitetty urasi aikana? Millaiset kokeilut ovat onnistuneet hyvin tai huonosti? Kuvaile yksi onnistunut ja yksi epäonnistunut kokeilu. Kehittäminen on voinut kohdistua käytännönjärjestelyihin, toiminnan tavoitteisiin ja sisältöön, välineisiin, tiedottamiseen ja markkinointiin jne. Millaisia odotuksia perheillä näkemyksesi mukaan tällä hetkellä on muskaritoiminnasta?

Miten pidät yhteyttä perheisiin? Millaisista asioista tiedostat ja kuinka usein?

Mitä korona-aika on tehnyt vamuka-toiminnalle? Onko muotoutunut jotain toimintatapoja, jotka voisivat jäädä pysyväksi osaksi vamuka-toimintaa?

Miten perheet päätyvät mukaan muskaritoimintaan, mistä tieto saadaan?

Millaiset asiat mielestäsi vaikuttavat perheiden sitoutumiseen muskariharrastukseen?

Alla on lueteltuna asioita, jotka mahdollisesti vaikuttavat perheiden haluun osallistua muskaritoimintaan. Valitse kolme näistä kohdista sen perusteella mitkä itse arvioit tärkeimmiksi. Vastaa jokaisen ikäryhmän kohdalla erikseen.

VAUVAT 1–2-v. 3–6-v.

Vanhempien kaipuu muiden aikuisten seuraan

Halu tukea lapsen kehitystä harrastuksen avulla

Tieto musiikin hyvinvointivaikutuksista

Vanhempien oma vahva musiikkisuhde

Vanhempien huomiot lapsen kiinnostuksesta musiikkiin

Onnistunut markkinointi

Mieluisa opettaja

Muu syy: _____

Miten perheiden suhtautuminen muskaritoimintaan on muuttunut urasi aikana?

Kenen kanssa lapsi käy muskarissa? Millaisiin asioihin saamasi palaute liittyy?

Oletko huomannut muutoksia lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa?

Millaisena koet ammattisi arvostuksen? Ovatko asenteet muuttuneet urasi aikana?

Millä keinoin ylläpidät työmotivaatiota?

Liite 2. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2018. Varhaisiän musiikkikasvatus.

Päivitetty 04/2019

Musiikin varhaisiän opintojen tavoitteena on musiikkiin ja instrumentteihin tutustuminen sekä lapsen luovuuden ja oman ilmaisun kehittäminen. Tavoitteena on myös tukea lapsen motorista ja kognitiivista kehitystä. Hyvä musiikkisuhde luodaan leikinomaisella toiminnalla, joka edistää musiikin taitoja, ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia. Musiikin peruskäsitteisiin, kuten rytmi, tempo, melodia, harmonia, muoto, dynamiikka ja sointiväri, tutustutaan elämyksellisesti ja kokonaisvaltaisesti. Opetuksen tehtävänä on herättää musiikin tekemisen ilo ja tukea itseilmaisun sekä itseluottamuksen kehittymistä turvallisessa oppimisympäristössä. Opetuksen kokemuksellisuutta ja elämyksellisyyttä vahvistetaan ottamalla toiminnassa huomioon oppimisen moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet.